

ДИМКА МИТЕВА

**АЦО ШОПОВ И
НЕГОВИТЕ
СТИХОЗБИРКИ**

Скопје 2018

Минина

ЗНАЧАЕН ПРИДОНЕС ВО ПРОУЧУВАЊЕТО
НА ЛИКОТ И ДЕЛОТО НА АЦО ШОПОВ
(*Кон монографијата на Димка Мишева: „Ацо Шопов и
неговите стихозбирки“*)

Јазикот и стилот на одделни македонски автори се не-исцрпна тема, на која честопати им се посветуваат и им се навраќаат лингвистите-лексиколози, лингвостилистите и др. Секоја нивна посебна обработка дава голем влог во градењето на речникот, неговото збогатување, но и фиксирањето на одделни варијации во уметничкиот стил, понатаму дава и сериозна база за натамошни истражувања на стилското и стилистичкото диференцирање на македонскиот јазик, се разбира, откако ќе ги помине сите фази на стандардизацијата, онака како што ги налага јазичното планирање и социолингвистичката практика: од *селекцијата*, преку *кодификацијата*, *експанзијата* и *култивацијата*, сè до *реконструкцијата*¹.

Несомнено, Ацо Шопов спаѓа во првиот ред наши лиричари и, оттаму, неговиот лексички фонд, т.е. употребениот дијапазон зборови во неговите дела ни се важен индикатор за етапите на развојот на македонскиот јазик, но и на македонската поезија. Познат е фактот за атипичниот развој на македонската книжевност – во краток временски период таа успева да помине низа фази кои другите книжевности ги со-владувале со векови. Сличен таков пример, барем на словенскиот јазичен простор, може да се најде и во белоруската литература (често се вели дека овие литератури имале „забр-

¹ За повеќе на оваа тема, Вид.: Milorad Radovanović, *Sociolingvistika*. Izdavačka knjižara Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci – Novi Sad, 2003, 186–218.

зан развој“²), но македонската книжевна сфера како *sui generis* се издига и се одделува од околните литературни национални потфати.

Роден во Штип, филозоф по образование, но и по душа и сенс, Шопов е автор на првата збирка песни објавена во слободна Македонија – „Песни“, 1944 година. Активен учесник во Народноослободителната борба, тој е дел од бригадата чијшто член е и Вера Јоциќ. Нејзиното загинување го овековечува во антологиската песна „Очи“. Всушност, амфибрахот во оваа песна е првиот индикатор за комбинациите што ги прават талентираниите поети меѓу инспирацијата и имагинацијата, од една страна, и јазикот – како начин тој талент да се скроти и да се насочи за да може да се произведе врвно дело. Обично, при споменувањето на ритмичките стапки, првата асоцијација е фонетиката (особено супрасегменталната, односно акцентуацијата), но, како што наведува Конески, или како што заклучува Андреевски во едно негово сведоштво, „лингвистиката ѝ помага(ла) на поезијата“³, граматиката (морфологијата и синтаксата) често се друшките-помошнички за да се вклопи изразот и да се постигне и ритмиката, и римата и сите други орнаменти што го промовираат јазикот на уметноста како „секундарен моделативен систем“⁴.

² Сп. Милан Ѓурчинов, „Уште еднаш за проблемот на ‚забрзаниот развој‘ во словенските литератури врз материјалот на белоруската и македонската книжевност“. *Контекст* : [реферати на македонските слависти за XV Меѓународен славистички конгрес во Минск, Белорусија, август 2013], 10 (2013), 29–39.

³ Сп. Цане Андреевски, *Разговори со Конески*. Култура, Скопје, 1992, 84.

⁴ За повеќе сп. Juri Lotman, “The place of art among other modeling systems”, *Sign Systems Studies* 39 (2/4), 2011 [превод на трудот на Лотман првично објавен на руски: Лотман, Ю. М. 1967. Тезиси к проблеме “Искусство в ряду моделирующих систем”. *Труды по знаковым системам* (*Sign Systems Studies*) 3: 130–145.]; Јуриј М. Лотман, *Семиосфера*. Три, Скопје, 2006; Јуриј М. Лотман, *Сигуркијураиша на уметничкиот текст*. Македонска реч, Скопје, 2005.

Сите овие алатки треба да ги устројат зборовите, па затоа лексичката / лексикографската обработка на уметничките дела често се става во првиот ред, односно се става во фокусот на лингвостилистичките истражувања.

Со оглед на изнесените факти, лексикографската обработка, но и стилистичкото проникнување во јазикот на Шопов, се корпус што понатаму треба да се подложи на дополнителни и темелни истражувања, за да може да се стави наспрема другите македонски автори од истата епоха, но и *vis-à-vis* македонските автори денеска, а производот од тоа да се сопостави со авторите од другите средини во истите временски отсечки.

Книгата на Димка Митева дава општ поглед врз животот и делото на Шопов, потоа детален увид во стихозбирките на Шопов, екстензивна листа на неговите песни (со целосна библиографска белешка кога, каде и во која стихозбирка се објавени, средени по азбучен ред), лексикографска обработка на одделни песни (фреквентен, прав и обратен речник на песните, преку кои се гледа лексичкиот фонд што е застапен кај овој наш поетски бард), општ поглед на лексиката на авторот во стихозбирката „Песни“ од 1944 година, белешки за јазичните карактеристики на истата стихозбирка, како и статијата „Раѓањето на зборот“, во која авторката дава заклучни согледувања, минувајќи уште еднаш низ творечкиот опус на Шопов и изделувајќи карактеристики на неговиот поетски јазик.

Ако се споредат уводните белешки за предметот на обработката со конкретните статии поместени во книгата на Митева, ќе се забележи дека изборот на темите не е случаен, туку е длабоко промислен, односно функционален. Имено, фактот дека збирката „Песни“ од 1944 година е првата стихозбирка печатена во ослободена Македонија, нејзе ѝ дава и дополнителна историска тежина, и од гледна точка на општата историја, но и од аспект на јазичната историја. Па, така општиот поглед на лексиката на оваа збирка е добар по-

четен чекор за пошироки истражувања на јазикот на авторите во поствоените години и социолингвистичкото проследување на таа синхронија на јазикот со сите други низ годините (зашто секоја синхронија е дијахронија во одделна отсечка). Во таа смисла може да се чита и да се земе како основа и текстот за јазичните карактеристики на оваа стихозбирка. А, широко, и лексикографската обработка на изделените песни, чие богатство и специфичен јазичен израз ги изделува од другите. Се разбира, тие можат да бидат сфатени и земени и како показ за тоа како да се прават натамошни поединечни обработки, од кои би се составил целокупен речник на јазикот на еден автор, а тие потем да се обединат и да сведочат за една епоха (тргнувајќи, во овој случај, по патот на индукцијата – од поединечното кон општото, како единствен начин да се направи целосен приказ на општото, во сите негови варијации – социолекти, идиолекти, дијалектизми, итн.).

„Ацо Шопов и неговите стихозбирки“ се добар библиографско-лексикографски материјал, како и стилистички зародиш на проучувањето на делото на Шопов. Веруваме дека тој материјал ќе се користи во натамошните истражувања, поврзани со лексикологијата, лексикографијата, лингвостилистиката, компаративистиката и социолингвистиката. Затоа оваа книга со особено задоволство им ја препорачувам на идните читатели, вљубеници во поезијата, во лингвистиката, но и на секој почитувач на ликот и делото на Ацо Шопов. Ваквиот вид дела, имаат ограничен круг читатели, и обично остануваат неотпечатени поради низа објективни и субјективни причини (особено финансиските средства и сл.). Личниот ентузијазам на авторката и нејзиното силно залагање за пополнување на недостигот на монографии од вакво вид во областа на македонистиката, помогна светлината на денот да ја види уште една ваква книга!

Бобан Карапејовски

АЦО ШОПОВ (1923–1982)

(Текстов го напишав по повод на седумдесетгодишнината од раѓањето на Ацо Шопов (декември, 1993 г.)

Ацо Шопов е една од најистакнатите личности на македонскиот народ во последниве 60 години. Особено на планот на културата, посебно на планот на литературата. Македонската литература. Тој даде повеќе видни дела, особено во поезијата.

Затоа тој е гордост на македонскиот народ.

Роден е пред 71 година, токму во декемвриски денови во 1923 година во Штип.

Во родниот град завршува основно и средно образование. Уште во гимназијата, впрочем како секој млад човек со наклоности кон литературата, тој тогаш пишува песни, тоа се пред сè почетнички обиди.

Кога завршува гимназија, Македонија, Вардарска Македонија е под окупација. Во неговиот Штип, во Скопје, Прилеп, Охрид владее окупаторска власт.

Младиот Ацо Шопов, вклучен во народноослободителното движење против окупаторот, наскоро станува партизан. Меѓу партизаните, во борбите, тој бргу созрева како поет. Гледајќи ѝ секој ден на смртта в очи, зашто паѓаат и во победите и во поразите неговите другари, тој добива импулси за поетско творење. Уште борбата не е завршена, Македонија не е ослободена, тој веќе има напишано повеќе песни, тие бргу ќе бидат издадени. За нив, за нивниот јазик, станува збор во следните две статии. Овде ние ќе кажеме само дека тоа е почетничка стихозбирка во која одвреме навреме ќе блесне по некој прекрасен стих. Ете од тој и таков Ацо Шо-

пов нашата литература ќе добие еден од своите најдобри поетски творци.

И навистина, наскоро по Ослободувањето од неговото срце ќе се излее една – и до денеска – од најубавите песни. Тоа е песната „Очи“, што толку убаво ја рецитираше покојната Нада Гешовска. Таа песна за тешко ранетата партизанка, соборец на поетот партизан, полна со силни чувства и љубов кон неа, и омраза кон оние од чиј куршум ќе загине – не нè остава рамнодушни. Напротив! Поетот уште со првиот стих: *Три дена на раце ѝе носевме збрана...* нè завладува и ние со трепет го чекаме наредниот стих и сите до крај.

Не многу време по појавата на песната „Очи“ и други творби Шопов стана популарен поет. Читанките не можеа да се замислат без песната „Очи“. Така е и до ден-денеска.

Како и други мои врсници, и јас ја имав среќата лично да го познавам Ацо Шопов. Тој беше уредник на литературни списанија, а често и сам гостуваше не само во скопските ами и во училиштата во други градови.

Како необично способен и благороден човек, со универзитетско образование (заврши чиста филозофија), Шопов беше мошне активен на литературен план.

Тој објави повеќе стихозбирки. Она што особено треба да се истакне, тоа е дека со секоја нова стихозбирка тој покажуваше постојан подем. Не се повторуваше, ами постојано ја извишуваше својата поезија на повисок степен.

Со задоволство се читаат песните од неговата стихозбирка „Стихови за маката и радоста“ (1952), во кои тој, меѓу првите, проговори за своите интимни чувства. Потоа следуваа книгите: „Слеј се со тишината“ (1955), „Ветрот носи убаво време“ (1957), „Небиднина“ (1963), „Раѓање на зборот“ (1966), „Гледач во пепелта“ (1970), „Песна на црната жена“ (1976), „Дрво на ридот“ (1980)

Но тоа не е сè. Одбраните дела во 5 книги на Ацо Шопов се издадени во 1976 година.

Од „Небиднина“ па до последната стихозбирка „Дрво на ридот“ Шопов израснува во еден од најдобрите поети што ги дал македонскиот народ. Многу од тие песни се мисловни,

и за нивното полно разбирање треба извесен напор, извесно поголемо образование.

Како зрел човек Ацо Шопов стана југословенски амбасадор во Сенегал, во западните брегови на Северна Африка. Таму остана четири години. Впечатлива личност, тој остана восхитен од доживувањата на тој континент, и природно, тој престој таму не можеше да не најде силен одзвук во неговата поетска лира. Од Африка донесе чудесни песни за афричката природа и афричките луѓе.

Наскоро по враќањето од Африка нашиот поет заболува, но врши високи должности. Болеста го прекинува неговиот живот на 21. април 1982 година – тогаш поетот е на 59-годишна возраст.

Татковината Македонија достоино му се оддолжува на својот поет, којшто уште во својата четириесет и некоја година станува член на тукушто основаната Академија на науките и уметностите на Македонија во 1967 година.

Да се потсетиме на поетските збирки на Ацо Шопов: „Песни“ (Куманово 1944), „Со наши раце“ (Скопје 1950), „На Грамос“ (Скопје 1950), „Стихови за маката и радоста“ (Скопје 1952), „Слеј се со тишината“ (Скопје 1955), „Ветрот носи убаво време“ (Скопје 1957), „Раѓање на зборот“ (Скопје 1966), „Јус-универзум“ (Скопје 1968), „Гледач во пепелта“ (Скопје 1970).

Драги ученички и ученици!

Би сакала, на крајов, да ја изразам својата желба: да нема меѓу вас ни ученик ни ученичка коишто нема да другарувате со песните на Ацо Шопов во годините што се пред вас. Зашто тој има што да ви каже. Зашто песната на Шопов ќе ве облагороди и вие ќе ја почувствувате силата и благородноста на поезијата.

Знам, ќе ме послушате! Ќе го послушате својот наставник по македонски јазик. Сите ние се трудиме во вас да развиеме љубов кон поезијата, кон литературното творештво, кон македонскиот јазик.

Така ќе станете полноцени граѓани на нашата татковина Република Македонија. Граѓани што учејќи на примерите на своите истакнати луѓе на културно поле, ќе знаат да ги ценат нивните напори и дела.

Затоа денеска, на седумдесетгодишнината на Ацо Шопов, со почит го возобновуваме споменот на него и му благодариме за сè што стори за нас и за оние што идат по нас.

Манифестацијата по повод на седумдесетгодишнината од раѓањето на Ацо Шопов, којашто се одржана во ОУ „Ацо Шопов“, Радишани (27 декември 1993 г.) беше организирана од наша страна во соработка со наставници по македонски јазик. Текстот „Ацо Шопов (1923–1982)“ ја замолив да го прочита проф. Елена Бендевска пред голем број наставници и ученици, меѓу кои беше (на манифестацијата) и сопругата на јубиларот Ацо Шопов – проф. Светлана Шопова.

СПИСОК НА СТИХОЗБИРКИТЕ И ПЕСНИТЕ НА АЦО ШОПОВ (1995 г.)

СТИХОЗБИРКИТЕ:

1944: Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ – Куманово 1944, 30 стр.

1946: Славко Јаневски // Ацо Шопов – Пруга на младоста. Издавач: Главен одбор на Народната младина на Македонија. 1946, 32 стр.

1950: Ацо Шопов, Со наши раце – Песни –. Современа македонска лирика. Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, 51 стр.

1950: Ацо Шопов, На Грамос. Македонски писатели. Мала библиотека. ноПок, Скопје 1950, 34 стр.

1952: Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, 78 стр.

1955: Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство Кочо Рацин, Скопје 1955, 37 стр.

1957: Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека „Наши современи писатели“. Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, 44 стр.

1963: Ацо Шопов, Небиднина. Македонска книга, Скопје 1963?, 47 стр.

1966: Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, 59 стр.

1968: Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, 58 стр.

1969: Ацо Шопов, Златен круг на времето. Книгоиздателство Мисла, Скопје 1969, 79 стр.

1970: Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, 44 стр.

1976: Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, 59 стр.

1980: Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, 62 стр.

Вкупно 14 стихозбирки

СПИСОК НА ПЕСНИТЕ НА АЦО ШОПОВ

Август – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 40; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 79; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 29.

Ако сведнам ѝ некогаши ѓлава – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 49.

Ако ти не досѝасува свейлина – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 25.

Ах ѝаа убавина – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 10.

Баобаб – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 5–6.

Беѓалци – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 68.

Бела ѝаѓа на извори – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 9.

Борба – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 3–4.

Борба ѝа на Дренак. На Карѝош – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 15–18.

Будење – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 38.

В оеновиѝе ирни – Славко Јаневски // Ацо Шопов – Пруга на младоста. Издавач: Главен одбор на Народната младина на Македонија, 1946, стр. 29–30.

Верглаиѝа – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 31.

Вейроѝи носи убаво време – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека: Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 44; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 32; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 39.

Во ѓрадоѝи на Орцеѝа – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 46–51.

Во деновиѝе иѝни – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 30–32.

Во еден од ценѝириѝе на Париз – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 49–50.

Во коријайѝа – Ацо Шопов, На Грамос. ноПок, Скопје 1950, стр. 29.

Во очииѝе на сињаркиѝе – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 49.

Во ипресеѝи на живоѝоѝи – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 13–14.

Во роднаѝа куќа – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 18–20.

Во секој ѓрад – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 37; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 74.

Во соноѝи на црнаѝа жена – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 7–8.

Во иѝвојайѝа иѝезија жубораѝи бисѝѝри води – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 27.

Во иѝе брегови нема ни мир ни иѝочинка – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 24.

Во тишина – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 8; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 27.

Во Штџи и во Жоал – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 23.

Возој јури – Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 47–48.

Вџора молиџва на моеџо џело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 9; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 13; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 25.

Гледач во џејелџа – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 30.

Гнездо во брановиџе – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 35–36.

Го барам својој џлас – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 13.

Гроб крај џаџој – Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 45–46.

Грозмор – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 41; Ацо Шопов, Гледач во пепелта, Македонска книга, Скопје 1970, стр. 21; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 46.

Да знам – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 23.

Две раце – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 30.

Девеџџа молиџва на моеџо џело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 17; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 21; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 33.

Десеџџа молиџва на моеџо џело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 18; Ацо Шопов, Ра-

ѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 22; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 34.

Добра ноќ – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 14; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 30; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 37.

Доброујтро лејшање – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 39.

Долго доаѓање на оѓнои – Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 62–65; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 10–17.

Долго живеам на ова месџо – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 35; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 47–48; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 50.

Дојри се полека до моејто рамо – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 31.

Домој на соној – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 22.

Една вечер во гранично село – Ацо Шопов, На Грамос. ноПок, Скопје 1950, стр. 32–34.

Езеро – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 34; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 41; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 33.

Езеро крај манасџирој – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 35; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 42; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 34.

Езеро на живојој – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 43–45.

Ела – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 16–18.

Есен – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 43–44.

Жена во ивернажои – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 13.

За љубовџаа наша делатџа ќе кажат – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 43–45.

За мечџаџа шџо нема да зџине – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 35–36.

За пружаџаа наша... – Славко Јаневски // Ацо Шопов – Пруга на младоста. Издавач: Главен одбор на Народната младина на Македонија, 1946, стр. 24–25.

Зависџи – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 33.

Загледан во океаноџи – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 21–22.

Загледани во сонцеџо – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 37–38.

Задружна џесна – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 36–38.

Заиџрај џо џанецоџи ма мрџивџе – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 54.

Залажување – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека Македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 32.

Заџеј ја џвојаџа џесна небесна – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 53.

Зравица – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 12; Ацо Шопов, Раџање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 28.

Златен круг на времето – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 42; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 47; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 22.

Знам, ти сега сама замислена минеш – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 50–51.

И уише еднаш црно семе – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 43–44.

Излези – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 35.

Илузија – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 15.

Има долу една крв – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 38; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 51; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 53.

Имам пријатели – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 23.

Исџранка – Славко Јаневски // Ацо Шопов – Пруга на младоста. Издавач: Главен одбор на Народната младина на Македонија, 1946, стр. 31–32; Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 33–35.

Јас и мојот пријател – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 19; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 29; – Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 36.

Јесенице – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 39–42.

Јус-вреднувачи – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 49–50.

Јус-џрадација – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 37–38.

Јус-дискуианџи – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 47–48.

Јус-гоџмаџичар – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 28–29.

Јус-журналисџи – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 18–19.

Јус-криџичар – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 7–8.

Јус-леџување – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 53–54.

Јус-линџвисџика – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 24–27.

Јус-миџкање – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 41–42.

Јус-наџрадување – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 51–52.

Јус-наџреварувачи – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 45–46.

Јус-оџкуџувања – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 57–58.

Јус-џоеџи – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 9–12.

Јус-џолиџичар – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 30–32.

Јус-џрозаџсџи – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 13–14.

Јус-расџинања – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 55–56.

Јус-рекламерсџиво – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 39–40.

Јус-саџирикон – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 22–23.

Јус-солидаризерсѝво – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 43–44.

Јус-сценарисѝ – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 15–17.

Јус-ѝројариум – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 20–21.

Јус-универзум – Ацо Шопов, Јус-универзум. Мисла, Скопје 1968, стр. 33–36.

----- Јус – југословенски стандард.

Кажѝ ми небо – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 34.

Како ѓоворой ѓлувонемийе – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 41.

Како најубавѝ кайрени оѝ народнаѝа ѝоезија – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 33–34.

Карѝош – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 19–20.

Квечерина – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 39; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 52; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 54.

Клошарска ѝесна на ѝоеѝоѝ – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 15–16.

Коѓа ѝѝи е најѝеѝко – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 11.

Кон ѓалебой ѝѝѝо кружи наѝ мојаѝа ѓлава – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 14; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 31; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 38.

Кон иријателот – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 22.

Койнежот на девојката – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 29–31.

Крај гранична меѓа – Ацо Шопов, На Грамос. ноПок, Скопје 1950, стр. 30–31.

Крајово – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 25–30.

Лист – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 28.

Лов на езеро – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 34; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 33; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 40.

Лузна – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 36–37; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 49–50; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 51–52.

Љубов – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 7–9; Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 29; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 73.

Љубовта на огној – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 39; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 78; Ацо Шопов, Гледач во пепелта, Македонска книга, Скопје 1970, стр. 9.

Мака – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 21.

Марш на тирешката Македонска ударна бригада – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 25–26.

Мечтатаење крај брегот на езерото – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 37–39.

Минерот – Славко Јаневски // Ацо Шопов – Пруга на младоста. Издавач: Главен одбор на Народната младина на Македонија, 1946, стр. 28.

Младост – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 12.

Молишва за еден обичен но уште нејронајден збор – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 8; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 12; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 24.

Молишва за сињарката – моја наречница – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 58–59.

Мокта на там – тамот – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 45–46.

На Грамос – Ацо Шопов, На Грамос. ноПок, Скопје 1950, стр. 7–24.

На езеро – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 33.

На крстот – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 23–28.

На тие брегови нема ни мир ни починка – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 24.

Наспан на езерскиот брег – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 17–18.

Не љуби ме – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 15–17.

Небиднина – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 41–45; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мис-

ла, Скопје 1966, стр. 54–57; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 56–59.

Невреме – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 26.

Некој ѝе на сеӣ ѓлас – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 5.

НОТРЕ ДАМЕ – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 15.

Ноќ нао езероӣо крај манасӣироӣ – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 36; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 43; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 35.

Ноќен извор – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 27–28.

Ноќӣа – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 27.

Ноќӣа на оѓноӣ – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 38; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 45; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 7.

Обична улица – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 36.

Облак – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 30.

Оо кај тӣаква жес̄ӣина во тӣвојо̄ӣ ѓлас – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 20.

Оо најсӣара и најчистӣа сончевина – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 19.

Одредо „Гоце Делчев“ издаден на Ванчо – „Сермен“ – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 11–13.

Оздравување на болниот – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр.13–14.

Осма молишва на моето тело или Кој ќе ја смисли твояа љубов – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 15–16; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 19–20; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 31–32.

Очај пред тврдина – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 40; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 53; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 55.

Очи – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 13–15; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 75–76.

Очи и ораница – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 22.

Пак црно семе – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 42.

Партизанска пролеј – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 23–24.

Папување во родниот крај – срежба со светиот – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 53–56.

Песна – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 30; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 7; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 77.

Песна на сињарка – Ацо Шопов, Песна на црната жена, Мисла – Скопје 1976, стр.53

Песнаиѝа – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 53–54; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 60–61.

Песнаиѝа и ѓодиниѝе – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 46–47; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 58–59; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла 1969, стр. 60–61.

Пеѝиѝа молиѝва на моеѝто ѝело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 12; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 16; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 28.

Повлекување на оѓноѝ – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 37; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 44; Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 8.

Поѓлед – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 40.

Поѝиѝоѝ и ѝубовиѝа – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 55–58.

Последна молиѝва на моеѝто ѝело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 19; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 23; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 35.

Praeludium – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 5.

Прваѝа среѝба на ѝоѝиѝоѝ – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 61–67.

Први слова – Славко Јаневски // Ацо Шопов – Пруга на младоста. Издавач: Главен одбор на Народната младина на Македонија, 1946, стр. 26–27.

Преѝ расцѝуѝување на фланѝоајаниѝе – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 9–10.

Пред ѓрѓнување – Ацо Шопов, Со наши раце – песни – , Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 10–12.

Прелудиум: Праелудиум – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 5; *Прелудиум* – Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 69.

Прејсмрѓино ѓисмо на еден ѓарѓизан – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 8–10.

Пријателсѓво – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 21.

Пробишѓѓи. На Доне – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 21–24.

Пробишѓѓи – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 19–22.

Променатѓа – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 9.

Раѓање на зборотѓ – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 7; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 11; Ацо Шопов, Златен круг на времето. Мисла, Скопје 1969, стр. 23.

Разѓовор со синоѓѓ – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952. стр. 9–11.

Разделба – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 24.

Ракаѓѓа неѓова – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Наши современи писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 32.

Романѓѓично беѓсѓво – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 27–31.

Сам со својој ѓламен во ѓрадиѓе – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 23.

Свејлинаѓа на робовиѓе – Ацо Шопов, Песна на црната жена, Мисла – Скопје, 1976, стр. 33-34.

Свејлуки – Ацо Шопов, На Грамос. ноПок, Скопје 1950, стр. 27–28.

Сеодма молиѓва на моеѓо ѓело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 14; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 18; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 30.

Секавици над Шара – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 29.

Сефедин – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 70–78.

Слика од ѓаркој – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 40–42.

Со наши раце – Ацо Шопов, Со наши раце – песни –, Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, стр. 27–29.

Со ѓрикован ѓоѓлед во Црна Африка – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 41–42.

Сон – Ацо Шопов, Песни. Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 5–7.

Сонцеѓо и ѓелоеѓо – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 20.

Сосем налик на сиѓе брегови – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 24–26; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 70–72.

Сѓаро куѓувам – Ацо Шопов, Небиднина, „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 23–26; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 66–68.

Тажачка од онаа сѓрана на живојој – Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 43–44; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 48–49;

Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 23–24.

Там - тамој ѝи е во крвѝа – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 57.

Те сиомнам ли – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 28–29.

Телојо е недвижно, а крвѝа не мирува – Ацо Шопов, Дрво на ридот. Мисла, Скопје 1980, стр. 21.

Ти не си секогаш такав – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 20.

Треба да бидеме пообри – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 42–43.

Трејетѝ – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 12.

Треѝа молиѝва на моејо ѝело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 10; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 14; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 26.

Тука ме доведе моејо ѝровидение – Ацо Шопов, Песна на црната жена. Мисла, Скопје 1976, стр. 33–34.

Ќе ѝе срејнам после многу леѝа – Ацо Шопов, Стихови за маката и радоста. „Кочо Рацин“, Скопје 1952, стр. 52.

Убавинаѝа – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 7.

Улица – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 13.

Ушеха – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 10.

Ушре – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 37.

Црно семе – Ацо Шопов, Гледач во пепелта. Македонска книга, Скопје 1970, стр. 39–40.

Четвртиа молиџва на моето тело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 11; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 15; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 27.

Чудак – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 11.

Чудно пращање – Ацо Шопов, Ветрот носи убаво време. Библиотека Современи наши писатели, Коло II, Книга 21. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1957, стр. 19.

Шестиа молиџва на моето тело – Ацо Шопов, Небиднина. „Кочо Рацин“, Скопје 1963, стр. 13; Ацо Шопов, Раѓање на зборот. Мисла, Скопје 1966, стр. 17; Ацо Шопов, Златен круг на времето, Мисла, Скопје 1969, стр. 29.

Ширк – Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Библиотека македонски писатели. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 29.

Вкупно 203 песни

ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАБОТКА НА ОДДЕЛНИ ПЕСНИ НА АЦО ШОПОВ

УБАВИНАТА

(Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство
„Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 7)

Ме прогони како жена блудна,
ненаситна, похотна, осамена.
Ме грабнува во прегратка пламена
неизбежно и со сила судна.

И ме фрла со дланката лесна
в чудна игра, в чудно компонирање,
изгаснувам во грч и умирање
и се враќам в живот како песна.

Па со поглед што блика и зрачи,
потонувам до дно во модрината,
и кликнувам пак на убавината:
Прострелај ме со своите лачи!

Прострелај ме, па сè нека стивне
без расудок, без празно умување,
и блесокот на тоа лудување,
само твојот блесок нека вивне.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „УБАВИНА“

без (2)
блесок
блесокот

блика
блудна
в (3)

вивне
 во (3)
 грч
 грабнува
 дланката
 дно
 до
 жена
 живот
 зрачи
 и (7)
 игра
 изгаснувам
 како (2)
 кликнувам
 компонирање
 лачи
 лесна
 лудување
 ме (5)
 модрината
 на (2)
 неизбежно
 нека (2)
 ненаситна
 осамена
 па (2)
 пак

песна
 пламена
 поглед
 потонувам
 похотна
 празно
 прегратка
 прогони
 прострелај (2)
 расудок
 само
 своите
 сè
 се враќам
 сила
 со (4)
 стивне
 судна
 тоа
 твојот
 убавината
 умирање (2)
 умување
 фрла
 чудна
 чудно
 што

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „УБАВИНА“

без *иредл.* (2)
 блесок -от *м.*
 блика *несвр.*
 блуден -дна
 в *иредл.* (3)

вивне *свр.*
 во *иредл.* (3)
 грч *м.*
 грабнува *несвр.*
 дланка -та *ж.*

дно *ср.*
 до *йредл.*
 жена *ж.*
 живот *м.*
 зрачи *несвр.*
 и *сврзн.* (7)
 игра *ж.*
 изгаснува *несвр.*
 како *йрил.* (2)
 кликнува *несвр.*
 компонирање *гл. им.*
 лачи *несвр.*
 лесен -сна *йриод.*
 лудување *гл. им.*
 ме *зам.* (5)
 модрина -та *ж.*
 на *йредл.* (2)
 неизбежно *йрил.*
 нека *чесиј.* (2)
 ненаситен -тна *йриод.*
 осамен -а *йриод.*
 па *чесиј.* (2)
 пак *йрил.*
 песна *ж.*
 пламен -а *йриод.*

поглед *м.*
 потонува *несвр.*
 похотен -тна *йриод.*
 празно *йрил.*
 прегратка *ж.*
 прогони *свр.*
 прострела *свр.* (2)
 расудок *м.*
 само *йрил.*
 свој -ите
 сè *йрил.*
 се враќа *несвр.*
 сила *ж.*
 со *йредл.* (4)
 стивне *свр.*
 суден -дна *йриод.*
 тоа *зам. йоказ.*
 твој -от *зам. йосв.*
 убавина -та *ж.*
 умирање *гл. им.* (2)
 умување *гл. им.*
 фрла *несвр.*
 чуден -дна *йриод.*
 што *зам.*

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „УБАВИНА“

несвр. грабнува
несвр. кликнува
несвр. потонува
несвр. изгаснува
 (2) *чесиј.* нека
несвр. блика
ж. -та дланка
ж. прегратка

(2) *свр.* прострела
ж. сила
несвр. фрла
 (2) *йредл.* на
ж. жена
ж. -та убавина
ж. -та модрина
ж. песна

<i>зам. њоказ.</i> тоа	<i>м.</i> расудок
(2) <i>чесѝ.</i> па	<i>м.</i> -от блесок
<i>ж.</i> игра	-дна блуден
<i>несвр.</i> се враќа	<i>ѝриџ.</i> -дна суден
(3) <i>ѝредл.</i> в	<i>ѝриџ.</i> -дна чуден
<i>м.</i> поглед	<i>ѝриџ.</i> -а пламен
(5) <i>зам.</i> ме	<i>ѝриџ.</i> -а осамен
<i>свр.</i> вивне	<i>ѝриџ.</i> -сна лесен
<i>свр.</i> стивне	<i>ѝриџ.</i> -тна ненаситен
<i>џл. им.</i> лудување	<i>ѝриџ.</i> -тна похотен
<i>џл. им.</i> умување	(3) <i>ѝредл.</i> во
(2) <i>џл. им.</i> умирање	<i>ѝредл.</i> до
<i>џл. им.</i> компонирање	(2) <i>ѝрил.</i> како
<i>ѝрил.</i> сè	<i>ѝрил.</i> само
(2) <i>ѝредл.</i> без	<i>ср.</i> дно
(7) <i>сврзн.</i> и	<i>ѝрил.</i> неизбежно
<i>свр.</i> прогони	<i>ѝрил.</i> празно
<i>несвр.</i> лачи	(4) <i>ѝредл.</i> со
<i>несвр.</i> зрачи	<i>зам.</i> што
-ите свој	<i>м.</i> живот
<i>зам. њосв.</i> -от твој	<i>м.</i> грч
<i>ѝрил.</i> пак	

ВО ТИШИНА

(Аџо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство
„Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 8)

Ако носиш нешто неизречено,
нешто што те притиска и пече,
закопај го во длабока тишина,
тишината сама ќе го рече.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ВО ТИШИНА“

ако	пече
во	притиска
го (2)	рече
длабока	сама
закопај	те
и	тишина
неизречено	тишината
нешто (2)	ќе
носиш	што

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ВО ТИШИНА“

ако <i>сврзн.</i>	пече <i>несвр.</i>
во <i>̄редл.</i>	притиска <i>несвр.</i>
го <i>зам.(2)</i>	рече <i>свр.</i>
длабок -а <i>̄рид.</i>	сам -а <i>зам.</i>
закопа <i>свр.</i>	те <i>зам.</i>
и <i>сврзн.</i>	тишина -ата <i>ж.</i>
неизречен -о <i>̄рид.</i>	ќе <i>чес̄и.</i>
нешто (2)	што <i>зам.</i>
носи <i>несвр.</i>	

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ВО ТИШИНАТА“

<i>несвр.</i> притиска	<i>̄рид.</i> -а длабок
<i>ж.</i> -ата тишина	<i>зам.</i> -а сам
<i>свр.</i> закопа	<i>̄рид.</i> -о неизречен
<i>зам.</i> те	<i>̄редл.</i> во
<i>чес̄и.</i> ќе	(2) <i>зам.</i> го
<i>несвр.</i> пече	<i>сврзн.</i> ако
<i>свр.</i> рече	<i>зам.</i> што
<i>сврзн.</i> и	(2) нешто
<i>несвр.</i> носи	

ПРОМЕНАТА

(Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство
„Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 9)

Она личи на измама тешка.
Безобзирно, дрско во крвта заронува.
Денес што е за подбив и смешка
со утрешна смисла в миг го озаконува.

Игро мудра, само таква биди,
разгрни се сета богато надарена,
и секогаш во животот иди
од несекидневноста чиста и озарена.

Сè што гасне сè в зеница сјае.
Преминот е тихо, светло насмевнување.
Дај природо, мојот живот да е
далеку од секо штуро примирување.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ПРОМЕНАТА“

безобзирно	е (3)
биди	живот
богато	животот
в (2)	за
во (2)	заронува
гасне	зеница
го	и (3)
да	игро
дај	иди
далеку	измама
денес	крвта
дрско	личи

миг
 мојот
 мудра
 на
 надарена
 насмевнување
 несекидневноста
 од (2)
 она
 озаконува
 озарена
 подбив
 премилот
 примирување
 природо
 разгрни се
 само

сè (2)
 секо
 секогаш
 сета
 сјае
 смешка
 смисла
 со
 светло
 таква
 тешка
 тихо
 утрешна
 чиста
 што (2)
 штуро

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ПРОМЕНАТА“

безобзирно *ѝрил.*
 биде *џл.*
 богато *ѝрил.*
 в *ѝредл.* (2)
 во *ѝредл.* (2)
 гасне *свр.*
 го *зам.*
 да
 даде *свр.*
 далеку *ѝрил.*
 денес *ѝрил.*
 дрско *ѝрил.*
 е гл. пом. (3)
 живот -от *м.*
 за *ѝредл.*
 заронува *несвр.*

зеница *ж.*
 и *сврзн.* (3)
 игра -о *ж.*
 иде *несвр.*
 измама *ж.*
 крв -та *ж.*
 личи *несвр.*
 миг *м.*
 мој -от *зам.*
 мудар -дра
 на *ѝредл.*
 надарен -а *џл. ѝриџ.*
 насмевнување *џл. им.*
 несекидневност -а *ж.*
 од *ѝредл.* (2)
 она *зам.*

озаконува *несвр.*
 озарен -а *приод.*
 подбив *м.*
 премин -от *м.*
 примирување *ж.л. им.*
 природа -о *ж.*
 разгрни се *свр.*
 само *прил.*
 сè (2)
 секој *зам.*
 секогаш *прил.*
 сет -а *зам.*

сјае *несвр.*
 смешка *ж.*
 смисла *ж.*
 со *предл.*
 светол -ло *приод.*
 таков -ква
 тежок -шка *приод.*
 тих -о *приод.*
 утрешен -шна *приод.*
 чист -а *приод.*
 што *зам. (2)*
 штур -о *приод.*

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ПРОМЕНАТА“

несвр. озакоува
несвр. заронува
 да
ж. -о природа
предл. за
ж. смешка
ж. смисла
ж. измама
предл. на
зам. она
ж. -о игра
ж. зеница
 (2) *предл.* в
м. подбив
 -ква таков
 -та крв
м. миг
 (2) *предл.* од
 (3) *ж.л. йом.* е
несвр. сјае
свр. даде

несвр. иде
ж.л. биде
свр. гасне
ж.л. им. насмевнување
ж.л. им. примирување
 (2) сè
 (3) *сврзн.* и
свр. се разгрни
несвр. личи
зам. секој
зам. -от мој
приод. -шка тежок
приод. -ло светол
приод. -а озарен
приод. -шна утрешен
м. -от премин
ж.л. приод. -а надарен
 (2) *предл.* во
зам. го
прил. дрско
прил. само

<i>ирил.</i> безобзирно	<i>зам.</i> -а сет
<i>иредл.</i> со	<i>м.</i> -от живот
<i>ирил.</i> богато	<i>ирид.</i> -а чист
(2) <i>зам.</i> што	<i>ж.</i> -а несекидневност
-дра мудар	<i>ирид.</i> -о тих
<i>ирид.</i> -о штур	<i>ирил.</i> далеку
<i>ирил.</i> денес	<i>ирил.</i> секогаш

АХ ТАА УБАВИНА

(Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство „Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 10)

Ах таа убавина, ах таа убавина,
тоа диво во крвта завивање.
Кине, граба, сече, носи како лавина,
вечна е притаеност и вечно откривање.

Не, не треба починка, не треба смирување,
сето поле пукнато од здравина,
па крвта е моја светло разденување
од таа разгаленост, од таа убавина.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „АХ ТАА УБАВИНА“

ах (2)	како
вечна	кине
вечно	крвта (2)
во	лавина
граба	моја
диво	не (3)
е (2)	носи
завивање	од (3)
здравина	откривање
и	па

поле
 починка
 притаеност
 пукнато
 разгаленост
 разденување
 светло

сето
 сече
 смирување
 таа (4)
 тоа
 треба (2)
 убавина (3)

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „АХ ТАА УБАВИНА“

ах *изв.* (2)
 вечен -чна, -чно *приод.* (2)
 во *приод.*
 граба *несвр.*
 диво *прил.*
 е *гл. пом.* (2)
 завивање *гл. им.*
 здравина *ж.*
 и *сврзн.*
 како *прил.*
 кине *несвр.*
 крв -та *ж.* (2)
 лавина *ж.*
 мој -а *зам.*
 не *чеси.* (3)
 носи *несвр.*
 од *приод.* (3)

откривање *гл. им.*
 па *сврзн., чеси.*
 поле *ср.*
 починка *ж.*
 притаеност *ж.*
 пукнат -о *гл. прил.*
 разгаленост *ж.*
 разденување *гл. им.*
 светол -тло *приод.*
 сет -о *зам.*
 сече *несвр.*
 смирување *гл. им.*
 таа *зам.* (4)
 тоа *зам.*
 треба *гл.* (2)
 убавина *ж.* (3)

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „АХ ТАА УБАВИНА“

(4) *зам.* таа
несвр. граба
 (2) *гл.* треба
ж. починка

(3) *ж.* убавина
ж. лавина
ж. здравина
зам. тоа

<i>сврзн., честѝ. па</i>	<i>несвр. носи</i>
(2) <i>ж. -та крв</i>	<i>зам. -а мој</i>
(3) <i>ѝредл. од</i>	<i>ѝрид. -тло светол</i>
(2) <i>џл. ѝом. е</i>	(2) <i>ѝрид. -чна, -чно вечен</i>
<i>ср. поле</i>	<i>ѝредл. во</i>
(3) <i>честѝ. не</i>	<i>ѝрил. диво</i>
<i>несвр. кине</i>	<i>ѝрил. како</i>
<i>џл. им. завивање</i>	<i>џл. ѝрил. -о пукнат</i>
<i>џл. им. откривање</i>	<i>зам. -о сет</i>
<i>џл. им. разденување</i>	<i>ж. притаеност</i>
<i>џл. им. смирување</i>	<i>ж. разгаленост</i>
<i>несвр. сече</i>	(2) <i>изв. ах</i>
<i>сврзн. и</i>	

КОГА ТИ Е НАЈТЕШКО

(Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство
„Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 11)

Кога ти е најтешко, кога ти се чини
дека гласот ти е крик, а погледот - молење,
загледај се, нурни се во водите сини,
ај, во таа свежина, во тоа шумолење.

Ќе сетиш со длабок здив
сила и смирување.
Погледот ќе блесне жив,
жив од подмладување.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „КОГА ТИ Е НАЈТЕШКО“

а	водите
ај	гласот
блесне	дека
во (3)	длабок

е (2)
 жив (2)
 загледај се
 здив
 и
 кога (2)
 крик
 молење
 најтешко
 нурни се
 од
 погледот (2)
 подмладување

свежина
 се чини
 сетиш
 сила
 сини
 смирување
 со
 таа
 ти (3)
 тоа
 ќе (2)
 шумолење

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „КОГА ТИ Е НАЈТЕШКО“

а *сврзн.*
 ај *изв.*
 блесне *свр.*
 во *предл.* (3)
 вода -ите *ж.*
 глас -от *м.*
 дека *сврзн.*
 длабок *прид.*
 е *гл. иом.* (2)
 жив *прид.* (2)
 загледа се *свр.*
 здив *м.*
 и *сврзн.*
 кога *сврзн.* (2)
 крик *м.*
 молење *гл. им.*
 најтешко *прил.*

нурни се *свр.*
 од *предл.*
 поглед -от *м.* (2)
 подмладување *гл. им.*
 свежина *ж.*
 се чини *несвр.*
 сети *свр.*
 сила *ж.*
 син *прид.*
 смирување *гл. им.*
 со *предл.*
 таа *зам.*
 ти *зам.* (3)
 тоа *зам.*
 ќе *чест.* (2)
 шумолење *гл. им.*

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „КОГА ТИ Е
НАЈТЕШКО“

<i>сврзн.</i> а	<i>џл. и.м.</i> молење
<i>зам.</i> таа	<i>џл. и.м.</i> шумолење
(2) <i>сврзн.</i> кога	(2) <i>честѝ.</i> ќе
<i>свр.</i> се загледа	<i>сврзн.</i> и
<i>ж.</i> -ите вода	<i>несвр.</i> се чини
<i>сврзн.</i> дека	<i>свр.</i> се нурни
<i>ж.</i> сила	(3) <i>зам.</i> ти
<i>ж.</i> свежина	<i>свр.</i> сети
<i>зам.</i> тоа	<i>изв.</i> ај
<i>м.</i> здив	<i>м.</i> крик
(2) <i>ѝриод.</i> жив	<i>ѝриод.</i> длабок
(2) <i>м.</i> -от поглед	<i>ѝриод.</i> син
<i>ѝредл.</i> од	(3) <i>ѝредл.</i> во
(2) <i>џл. ѝом.</i> е	<i>ѝрил.</i> најтешко
<i>свр.</i> блесне	<i>ѝредл.</i> со
<i>џл. и.м.</i> подмладување	<i>м.</i> -от глас
<i>џл. и.м.</i> смирување	

МЛАДОСТ

(Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство
„Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 12)

Секоја утрина се будам млад како сонцето
што далгите на сонот ги позлатува.
Како успокојува таа младост непрестајно раѓана
и со каква надеж обогатува!

Но минат бргу миговите на утрината
и еве: веќе и пладне наближува,
една мисла бавно над ведрината
потајно се спушта и загрижува.

А кога во ноќта како пред огледало
минатото се слее со иднината,
беспомошно ме прогонат во мракот
двете будни очи на вистината.

Но утредента пак станувам пробуден од сонцето
што далгите на сонот ги подмладува,
па не знам дали од љубов или од омраза
за таа младост за сè ме наградува.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „МЛАДОСТ“

а	љубов
бавно	ме (2)
беспомошно	миговите
бргу	минат
будни	минатото
ведрината	мисла
веќе	млад
вистината	младост (2)
во (2)	мракот
ги (2)	на (4)
далгите (2)	наближува
дали	наградува
двете	над
еве	надеж
една	не
за (2)	непрестајно
загрижува	но (2)
знам	ноќта
и (4)	обогатува
иднината	огледало
или	од (3)
како (3)	омраза
каква	очи
кога	па

пак
 пладне
 подмладува
 позлатува
 потајно
 пред
 пробуден
 прогонат
 раѓана
 сè
 се будам
 се слее

се спушта
 секоја
 со (2)
 сонот (2)
 сонцето (2)
 станувам
 таа (2)
 успокојува
 утредента
 утрина
 утрината
 што (2)

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „МЛАДОСТ“

а *сврзн.*
 бавно *ѝрил.*
 беспомошно *ѝрил.*
 бргу *ѝрил.*
 буден -дни *ѝрид.*
 ведрина -та *ж.*
 веќе *ѝрил.*
 вистина -та *ж.*
 во *ѝредл.* (2)
 ги *зам.* (2)
 далга -те *ж.* (2)
 дали *ѝари.*
 две -те *бр.*
 еве *чесѝ.*
 еден -дна *ѝрид.*
 за *ѝредл.* (2)
 загрижува *несвр.*
 знае *несвр.*
 и *сврзн.* (4)
 иднина -та *ж.*
 или *сврз.*

како *ѝрил.* (3)
 каков -ква *зам. ѝрид.*
 кога *сврзн.*
 љубов *ж.*
 ме *зам.* (2)
 миг -овите *м.*
 мене *несвр.*
 минато -то *ср.*
 мисла *ж.*
 млад *ѝрид.*
 младост *ж.* (2)
 мрак -от *м.*
 на *ѝредл.* (4)
 наближува *несвр.*
 наградува *несвр.*
 над *ѝредл.*
 надеж *м.*
 не *чесѝ.*
 непрестајно *ѝрил.*
 но *сврзн.* (2)
 ноќ -та *ж.*

обогатува *несвр.*
 огледало *ср.*
 од *иредл.* (3)
 око, очи *ср.*
 омраза *ж.*
 па
 пак *йрил.*
 пладне *свр.*
 подмладува *несвр.*
 позлатува *несвр.*
 потајно *йрил.*
 пред *иредл.*
 пробуден *ж. ирид.*
 прогонат *ж. ирид.*
 раѓан -а *ж. ирид.*

сè *йрил.*
 се буди *несвр.*
 се слее *несвр.*
 се спушта *несвр.*
 секој -а *зам.*
 со *иредл.* (2)
 сон -от *м.* (2)
 сонце -то *ср.* (2)
 станува *несвр.*
 таа *зам.* (2)
 успокојува *несвр.*
 утредента *йрид.*
 утрина -та *ж.* (2)
 што (2)

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „МЛАДОСТ“

<i>сврзн.</i> а	(2) <i>ж.</i> -та утрина
(2) <i>зам.</i> таа	<i>ж.</i> -та вистина
<i>несвр.</i> подмладува	па
<i>несвр.</i> наградува	<i>йрид.</i> утредента
<i>несвр.</i> наближува	<i>несвр.</i> се спушта
<i>несвр.</i> загрижува	<i>ж.</i> љубов
<i>несвр.</i> успокојува	<i>зам. ирид.</i> -ква каков
<i>несвр.</i> станува	<i>м.</i> -овите миг
<i>несвр.</i> обогатува	<i>йрид.</i> млад
<i>несвр.</i> позлатува	<i>иредл.</i> над
(2) <i>ж.</i> -те далга	<i>иредл.</i> пред
<i>сврзн.</i> кога	(3) <i>иредл.</i> од
(2) <i>иредл.</i> за	<i>несвр.</i> знае
<i>ж.</i> омраза	<i>бр.</i> -те две
<i>ж.</i> мисла	<i>чесиј.</i> еве
(4) <i>иредл.</i> на	<i>несвр.</i> се слее
<i>ж.</i> -та иднина	(2) <i>зам.</i> ме
<i>ж.</i> -та ведрина	<i>чесиј.</i> не

<i>свр.</i> пладне	(2) <i>м.</i> -от сон
<i>несвр.</i> мине	(2) <i>прел.</i> во
<i>ѝрил.</i> сè	(3) <i>ѝрил.</i> како
<i>ѝрил.</i> веќе	<i>ср.</i> очи, око
(2) <i>ср.</i> -то сонце	<i>ср.</i> огледало
<i>м.</i> надеж	(2) <i>сврзн.</i> но
(4) <i>сврзн.</i> и	<i>ѝрил.</i> бавно
(2) <i>зам.</i> ги	<i>ѝрил.</i> потајно
<i>несвр.</i> се буди	<i>ѝрил.</i> непрестајно
<i>ѝарш.</i> дали	<i>ѝрил.</i> беспомошно
<i>сврз.</i> или	(2) <i>прел.</i> со
<i>зам.</i> -а секој	<i>ср.</i> -то минато
<i>ѝрил.</i> пак	(2) што
<i>м.</i> -от мрак	<i>ѝл. ѝрид.</i> прогонат
<i>ѝл. ѝрид.</i> -а раѓан	(2) <i>ж.</i> младост
<i>ѝрид.</i> -дна еден	<i>ж.</i> -та ноќ
<i>ѝрид.</i> -дни буден	<i>ѝрил.</i> бргу
<i>ѝл. ѝрид.</i> пробуден	

ГО БАРАМ СВОЈОТ ГЛАС

(Ацо Шопов, Слеј се со тишината. Книгоиздателство
„Кочо Рацин“, Скопје 1955, стр. 13)

Го барам својот глас во молкот див на морето,
оно се скаменува.

Во жолтата пустина на есента го барам,
она зазеленува.

Моите раце не се мои раце
(моите раце со прсти на месечина).

Моите очи не се мои очи
(моите очи, очи за далечина).

Мојот збор е тврда вилица на времето
што ’рти по нивјето со заби на семето.

ФРЕКВЕНТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ГО БАРАМ СВОЈОТ ГЛАС“

барам (2)	морето
вилаца	на (5)
во (2)	не (2)
времето	нивјето
глас	она
го (2)	оно
далечина	очи (4)
див	по
е	прсти
есента	пустина
жолтата	раце (3)
за	’рти
заби	се (2)
зазеленува	се скаменува
збор	својот
месечина	семето
мои (2)	со (2)
моите (4)	тврда
мојот	што
молкот	

ПРАВ РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ГО БАРАМ СВОЈОТ ГЛАС“

бара <i>несвр.</i> (2)	есен -та <i>ж.</i>
вилаца <i>ж.</i>	жолт -ата <i>йрид.</i>
во <i>йредл.</i> (2)	за <i>йредл.</i>
време -то <i>ср.</i>	заб -и <i>м.</i>
глас <i>м.</i>	зазеленува <i>несвр.</i>
го <i>зам.</i> (2)	збор <i>м.</i>
далечина <i>ж.</i>	месечина <i>ж.</i>
див <i>йрид.</i>	мој -от, -и(те) <i>зам. йрисв.</i>
е <i>л.</i>	(6)

молк -от *м.*
 море -то *ср.*
 на *̄редл.* (5)
 не *чесѝ.* (2)
 нивје -то *ср.*
 она *зам.*
 оно *зам.*
 очи *мн.* (4)
 по *̄редл.*
 прст -и *м.*

пустина *ж.*
 раце *мн.* (3)
 'рти *несвр.*
 се *̄л.* (2)
 се скаменува *несвр.*
 свој -от *зам. ̄присв.*
 семе -то *ср.*
 со *̄редл.* (2)
 тврд -а *̄рид.*
 што *зам.*

ОБРАТЕН РЕЧНИК НА ПЕСНАТА „ГО БАРАМ СВОЈОТ ГЛАС“

несвр. зазеленува
несвр. се скаменува
̄редл. за
 (5) *̄редл.* на
ж. пустина
ж. далечина
ж. месечина
зам. она
 (2) *несвр.* бара
ж. вилица
м. -и заб
̄рид. див
̄рид. -а тврд
̄л. е
ср. -то нивје
ср. -то време
ср. -то семе
 (2) *чесѝ.* не
ср. -то море

(2) *̄л.* се
 (3) *мн.* раце
несвр. 'рти
 (4) *мн.* очи
зам. ̄присв. -от свој
 (6) *зам. ̄присв.* -от, -и(те)
 мој
м. -от молк
ж. -та есен
 (2) *̄редл.* во
 (2) *зам.* го
зам. оно
̄редл. по
 (2) *̄редл.* со
зам. што
м. збор
м. глас
̄рид. -ата жолт
м. -и прст

ОПШТ ПОГЛЕД НА ЛЕКСИКАТА НА АЦО ШОПОВ ВО СТИХОЗБИРКАТА „ПЕСНИ“ (1944)

Реферат поднесен на XX Рацинови средби, 20–21 септември 1983 во Титов Велес. (На тема: Литературата на југословенските народи и народности создадена во НОБ и Револуцијата 1941–1945). Во книгата: Дваесетти Рацинови средби. Титов Велес, 1983, стр. 149–153.

Предмет на ова соопштение е лексиката на стихозбирката Песни од Ацо Шопов (1923–1982) објавена во 1944 година во Срески МОМСМ – Куманово, значи речиси на неполна година пред да се донесе Правописот (јуни 1945 г.) со кој се установени нормите на македонскиот литературен јазик на фонетски, морфолошки, синтаксички, па и лексички план. За нас е од денешен аспект интересна лексиката во таа стихозбирка во смисла на тоа колку се доближува, односно оддалечува од лексиката на современиот литературен јазик.

Општа констатација е дека, сосем природно, најголем број зборови од употребената лексика се едновремено зборови и на литературниот јазик. Доволно е да ја приведеме песната „Карпош“, од стихозбирката, па да се види тоа.

Безумен Козјак истрпнал снага,
бујна му Китка смрштила чело,
в рамнини пиштат ветрои ледни
и грч го грчи Билача село.

Бесните вие планински бури,
плачите мртви рамнини бели,

извивај клетви, народ поробен –
денес се јунак од тебе дели!

Кој не го знае Карпош војвода,
кој не е слушал песни за него –
бучна му Пчиња приказни шуми,
бунтовник Козјак спомени чува!

Арслан му сковал карпена снага,
и ножој сторил од раци голи,
орел му горски изострил очи,
народ го прибрал в своите поли.

Пламен е Карпош – век не го држи,
дружина води – врагој решети,
по гори, поља – на сите страни
бој крвав бие и народ свети! (стр.)*

Тоа ќе го покажат во стиховите од песните и ред ретки зборови и зборовни споеви што и понатаму ќе ги среќаваме во нашата поезија и воопшто во литературниот јазик. Еве неколку од нив:

очи ми *џаснаѝ*, *ѝемнеаѝ* (стр. 8); ни *џлас да џласи* (во смисла: ни глас да се чуе) (стр. 21); *се џрџна* лавината млада (стр. 22); и мрак се спушта / и ноќ *се џроби* (неологизам) (стр. 16); до вечер бој *се заврза* (во смисла почна) (стр. 27); *зоври-ва* пукот од сите страни (стр. 26); арно ме, мајко, *ислушај / ислушај* и сè запомни (стр. 9); *кайнаѝи*, / смрзнати, / гладни / и боси (стр. 21); и пак *крикнуам* облиен в' пот (во смисла кликнувам) (стр. 7); во темна полноќ Пробиштип *мрее* (стр. 22); зошто се гора потресе, / потресе – дори? *оѝкорна* (стр. 11); крв му *ѝлиска* (стр. 5); *ќе се ѝомерам* (во смисла ќе полудам) (стр. 3); *ѝошѝукнаѝа* ноќта / уплашено гаси (стр. 18); и после да паднам од куршум *ѝронижен* (стр. 4); далеку тука в планина / *ѝронижан*, мајко, *ѝросѝрелан* (стр. 9); кога се шума

разлисии (стр. 25); *ќе* питаш, *ќе* *распрашуваши* (стр. 8); и звезди *солзати* на небо (стр. 25); наеднаш слонце *сиейели*, / *сиейели* – сето истина (стр. 13); и врагот *сииине* (во смисла мрзне) (стр. 27); *ќе* *илеам* (стр. 3); и сет играам и сет *ијрејерам* (стр. 3); и *ијрине* село в утрина слана (стр. 15); *ужас* цари (стр. 6); и *ишјама* цари (стр. 18); *ќе* *ишјукнам* (стр. 3); и *ќе* *ишјукнам* млад (стр. 5); нечујно гора *шумоли* (стр. 25); и исток роси *аловен* дош (стр. 23); песни *бунјовни* (стр. 3); *бунјовничка* песна (стр. 4); *оришав* (во смисла искинат) (стр. 6); сред *карши* *неми* (стр. 26); дека прскат бумби, *кршечници* ржат (во смисла 'митралези') (стр. 4); ноќта е *ледена* (стр. 21); со една *мисла* (стр. 12); сред *расцвети* (стр. 8); на наш'та мајка *робинка* (стр. 14) и др.

Наедно со оваа констатација треба да кажеме дека во лексиката на Ацо Шопов, чијшто говор е штипскиот (којшто на сите нивоа содржи извесни дијалектни црти наспрема литературниот јазик), *ќе* има во оваа негова стихозбирка и дијалектна лексика, а *ќе* има и елементи од српско-хрватскиот и бугарскиот јазик – јазици со кои младиот дваесетгодишен поет се служел добро.

Веднаш да кажеме дека овде само сумарно се задржуваме на дијалектната лексика и на лексичките елементи од споменатите јазици. Зашто јазикот на стихозбирката, а во тие рамки и лексиката, *ќе* бидат на друго место подробно обработени.

Меѓу лексичките дијалектизми во стихозбирката *Песни*“ на Ацо Шопов ги среќаваме овие:

џлу'наи (лит. глупне): уши ми бучат, бучат и глунат (стр. 3); *забрава*, *забрави* (лит. заборава, заборава): Секој забрава (стр. 5), та да ме секој забрави (стр. 9); *изди'не* (лит. издивне): без жалба нека изди'не (стр. 13); *се кайери* (лит. се јази): не ке да трчам и се катерам (стр. 3); *одзева* (лит. одсива): тамо дека грмежот вечно одзева (стр. 4); *уришнал* (лит. скокнал): во бој уришнал од сите прв (стр. 22) и др.;

дека (во значење на: каде, каде што): там дека грмежот вечно одзева (стр. 4); *дори* (лит. дури): Зошто се гора по-

тресе, / потресе – дори откорна (стр. 11); *кокал* (лит. коска): крв, кокали, глави, раскинати црева (стр. 4); *негден* (лит. негде, некаде): негден от там (стр. 5); *прегратка* (лит. преградка): у својата вечна преградка (стр. 13); *преко* (лит. преку): а преко / долови, вади (стр. 17); *шам* (лит. таму) (стр. 12); *шамо* (лит. таму) (стр. 4); *шрава* (лит. трева): а коси – трава зелена (стр. 25); у (лит. во): у раци знаме прифани (стр. 10) и др.

Како што рековме, има и извесни ненужни лексички заемки од соседните словенски јазици. Ненужни српско-хрватски заемки се: *брдо* (лит. рид): и ечат долови, / брда (стр. 15); *вила* (лит. самовила): вила ги носи планинска (стр. 26); се гуши (во смисла се души): Дренак се гуши (стр. 15); *се догоди* (лит. се случи): Какво се чудо догоди (стр. 11); *издајник* (лит. предавник): Ниту сум паднал издајник (стр. 9); *неман* (лит. чудовиште): таја неман црна... (стр. 18); *осветиа* (лит. одмазда): со една мисла – освета (стр. 12); *се свети* (лит. се одмазди): на јуриш, напред, Карпош да се свети! (стр. 23); *шренуи* (лит. миг): и тренут сал (стр. 26); *хумка* (гроб): на хумка една (стр. 24); *се цери* (лит. се клешти): на мојта глава се цери смрт (стр. 5); *шпијун* (лит. шпион): од бесен шпијун предаден (стр. 14) и др.

Ненужни бугарски заемки се: *здравеј* (поздрав): Здравеј живот! (стр. 7); *минава* (лит. минува): гордо минава по Новиот Пат (стр. 7); *ке ве приејеме* (лит. ќе ве примиме): ко свои ќе ве приејеме (стр. 29); *усми'најти* (лит. насмевнати): пагат мојте браќа – мили усми'нати (стр. 4); *фашишки* (лит. фашистички): фашиско куче погано (стр. 11) и др.

Од овој преглед може да се види дека меѓу дијалектизмите најголем број се глаголи. Меѓу ненужните заемки од српско-хрватскиот се повеќето именки, а од бугарскиот им припаѓаат на разни зборовни групи.

Во заклучок ќе истакнеме дека поетот многу брзо, веќе во песните напишани по излегувањето на оваа стихозбирка – вооружен веќе со донесениот Македонски правопис – ќе се ослободи од лексичките и други елементи што ја носат онаката дијалектни (наспрема современиот македонски лите-

ратурен јазик) или се ненужни заемки од српско-хрватскиот и бугарскиот јазик. Но неговата стихозбирка „Песни“ од 1944 година ќе остане да сведочи за сврзаноста на поетот со неговиот роден говор – штипскиот, особено со внесените дијалектизми од кои ние ги посочивме овде само лексичките.

[*Текстот на песната со употребените графии се земени од разгледуваната стихозбирка.]

ЗА ЈАЗИЧНИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА СТИХОЗБИРКАТА „ПЕСНИ“ (1944) НА АЦО ШОПОВ

Македонски јазик, Година XL – XLI
(1989 – 1990). Институт за македонски јазик
„Крсте Мисирков“, Скопје 1995, стр. 344–348.
ISSN 0025-1089
УДК 808.66-82:886.6-1 „1944“

Пред нас е една мала книшка стихови од видниот наш поет Ацо Шопов (1923 – 1982), испеани од него уште во годините на нашата Народноослободителна борба, секако во оние моменти на предишка меѓу непрестајните партизански акции. Напечатена е стихозбирката во Куманово во 1944 година, а ја издал, како што стои на нејзината предна корица „Срески МОМСМ – Куманово“. Во 30-тите страници мал фор-мат се влезени 9 песни, тоа се: Борба, Сон, Претсмртно пис-мо на еден партизан, Одредо „Гоце Делчев“ издаден, Борбата на Дренак, Карпош, Пробиштип, Кратово.

Годината 1944 е времето кога веќе доволно јасно се оцртаа контурите на нашиот литературен јазик, којшто повеќе месеци по излегувањето на стихозбирката на партизанот Ацо Шопов ќе биде кодифициран. Затоа е, ни се чини, мошне интересно да го разгледаме јазикот на младиот поет од гледна точка на современиот литературен јазик: колку неговиот јазик отстапува од нормите на литературниот јазик на фонетско, морфолошко, синтаксичко и лексичко рамниште од литературниот јазик.

Но пред тоа ќе истакнеме еден познат факт: Ацо Шопов е роден во Штип и таму, во штипска средина, го завршува своето основно и средно образование, главно, на српс-

кохрватски јазик. Дома, со другарите основата на неговата реч е шттипскиот говор, значи – еден источномакедонски говор, којшто содржи не мал број црти што се во расчекор со нормите на литературниот јазик.

Ацо Шопов е како оформен младинец и партизан во постојан контакт со припадници на западномакедонското наречје и е свесен за фактот дека нормите на литературниот јазик ќе се засноват врз фонетските, морфолошките, синтаксичките особености на говорите од тоа подрачје.

Во стихозбирката што ја разгледуваме тој се стреми да ги користи тие особености (сп. ги формите со загубено интервокално *в*: и *долој в'* себе ужаси криат (21); и *ножој* стори́л от раци голи (19) и др.

Но песниве покажуваат, од јазична страна, дека младниот поет е уште под силно влијание на особеностите на својот роден говор, шттипскиот.

Ние ќе укажеме на некои од нив.

Ф о н е т с к и ц р т и. 1. Присуство на форми во кои старото слоговно *л* има рефлекс *-џл-* (Во песните Шопов го бележи него со *л**). Примери: за крв, слобода, рани *олабоки* (стр. 3), ке рониш *слзи* крвави (стр. 8), *жлчки* ке блуам, лека ке тлеам (стр. 3).

Наспрема нив во литературниот јазик имаме *солзи*, *жолчки* (со замена *-ол-*).

2. Формите со меко *љ* наспрема кои во литературниот јазик има тврдо *л*: *исџлука* – злобно продума (стр. 9), од *љуџи* куршум фашиски... (стр. 9), ја фркам, горам, од *љуџи* борба (стр. 4)

3. Често се врши испуштање на самогласката пред членската форма кај присвојните заменки за женски род. Примери: Над *мојџа* глава се цери смрт (стр. 5), *наиџа* (стр. 10, 11), *својџа* (стр. 12, 13, 16) И во плуралните членувани форми: *мојџе* (стр. 4, 5), *наиџе* (стр. 29), *ваиџе* (стр. 13, 11) и др. Во литературниот јазик имаме само: *мојаџа*, *нашаџа*, *својаџа*, *наиџе*, *ваиџе*.

4. Губење на крајното *x* во зборовите. Сп. *сѝра* (во стихот: секој забрава /на бол/ и *сѝра* (стр. 5). Во литературниот јазик *сѝрах* > *сѝрав*.

5. Формата *земња* (стр. 22, 23) наспрема литературното *земја*.

6. Често се испушта гласот *j* меѓу два вокала во споредба со истата позиција во литературниот јазик. Сп.: никога нема *моаѝа* рака (стр. 3), и како *змиа* ранета (стр. 11), и *вриам* в' јад (стр. 5), и сметај *риаѝ* (стр. 21), улици *сиѝаѝ* (стр. 26), а сред нив – ја *сѝоам* див (стр. 6) и др. Наспроти *ѝоа* среќаваме *ѝаја*: врз *ѝаја* неман црна – Дражиновите банди (стр. 18).

7. Има и други особености (како, на пример, *зиѝој* место *сиѝој* и сл.), но нив ги испуштаме.

М о р ф о л о ш к и ц р т и.

1. **Именки.** Укажуваме на формите *раци* и *нози*, како и *мажја*, кои се од родниот говор на поетот (наспрема *раце*, *нозе*, *мажи* во литературниот јазик): сокол да чуваш на *раци* (стр. 8), крај ладните *нози* на мојте другари! (стр. 7), крај мојте *нози* се грчи брат (стр. 5), размрда *раци* жилави (стр. 12), сал *мажја*, жени низ долот бегат (стр. 15). Множинската форма *робји* (зошто ми робји вриснаа) е најверојатно печатна грешка (треба *робја*).

Инаку, големо доближување до отпосле установената литературна форма младиот поет покажал користејќи ги множинските форми на *-ови*. Сп.: не гледат очи срамови тешки (стр. 4). Од друга страна, множинската наставка *-ој* и *(-ои)* во овие песни на Шопов зборува за неговото свесно настојување да ги користи формите од западномакедонските говори. Сп.: дружина води – *враѝој* решети (стр. 20), сред глуви *риѝој* (стр. 26), потајно црви гради му ријат (стр. 26), над мртви дивој ден крвав расне (стр. 23). Такви се и формите на овие именки: фуртуна бесни, ветрои виат (стр. 21), нашите славни дедои (стр. 9), како тигрои рипат (стр. 17), и ние – нивни синои (стр. 9) и др.

Во овие форми имаме губење на интервокалното -в-, појава својствена на повеќето западномакедонски говори, но несвојствено на штипскиот говор.

2. **Член.** Согласно со својот говор, Шопов ја користи членската морфема за машки род -о. Сп.: *Одредо* „Гоце Делчев“ (стр. 11), *сред својо* одред јуначки (стр. 12), *народо* ќе му заблази (стр. 13) и др. Меѓутоа, среќаваме и -ош: сал мажја, жени низ *долош* бегат (стр. 15), на „Гоце Делчев“ *одредош* (стр. 9).

3. **Глаголи.** Во песните ги среќаваме сите три глаголски групи, и во тој однос имаме точно совпаѓање со ситуацијата во литературниот јазик. Сп.: арно ме, мајко, *ислушај* (стр. 9), не *знаеш* што е – млад или стар (стр. 6), не *сшои* глава веќе у торба (стр. 4) и др.

Меѓутоа, глаголите *леџа* и *џрине* се употребени во форма за и-група: *леџи* (и рој од борци крај него лети (стр. 24), и *џрини* (Поштукната ноќта / уплашено гази / Трпни и мрее (стр. 18). Наспрема глаголите на -ува – Шопов ќе употреби, секако под влијание од Рацина и од практиката во писменоста во НОБ, облици со -уе. Примери: месец сред гранки *сонуе* (стр. 25), и пак *крикнуем* облиен в’ пот (стр. 7).

Инаку, особеноста на штипскиот и другите говори да се користи наставката -аш наместо -аша кај глаголите од а-група во 3 лице множина сегашно време (*гледаш* м. *гледааш*) е застапена често во овие песни на Шопов: не *гледаш* очи срамови тешки (стр. 4), *завираш* морни машингевери (стр. 18), дека *џршаш* бумби, кречници *ржаш* (стр. 4), сто дваесе срца / со бол *се наливаш* / сто дваесе тупаници / со гнев *се свиваш* (стр. 18), и *џагаш* мојте мили другари! (стр. 6) и др.

Среќаваме и колебање во формата за 2 лице множина на заповедниот начин: таа во стихозбирката најчесто завршува на -ише, а само двапати се среќава на -еше.

Примери на -ише: *Сшанише* – веќе не *сшише* (стр. 13), Здружите сили наедно, станите зар не гледате /.../ *Сшанише*, браќа, *ришнише* / со мили сестри заедно / и како змиа ранета /

удрите сили наедно (стр. 11), Фрлите пушки, патрони / при нас си, браќа, дојдите (стр. 29) и др.

Примери на *-еџе*: *Сџанеџе*, браќа, рипните (стр. 13), за кого млади гинете! (стр. 28).

Во 3 лице во минатото неопределено време често како и во источните говори се среќава помошниот глагол *сум*: *он не е дошол, они не са дошле*. Трага од тоа среќаваме и во песната „Карпош“: *кој не е слушал песни за него* (стр. 19, 20).

Траги од постаро образување на идното време среќаваме и во стиховите: *но ќе да џрчам и се кайџерам* (стр. 3), *не ќе да викам џесни бунџовни* (стр. 3).

4. Заменки. Личната замена за 1 лице еднина во овие стихови: *ја*. Примери: *а ја ке мреам* (стр. 3), *Ја сакам да бидам, / ја сакам да видам* (стр. 4), *А сред нив – ја стоам див* - (стр. 6) и др.

Личната замена за 3 лице во штипскиот говор гласи *он, она, оно, они* и *нив* ги среќаваме во стихозбирката на Шопов. Како што е познато, овие форми се и литературни, само што нивната употреба во литературниот јазик е ретка. Ацо Шопов нив ќе ги употребува и понатаму во својата поезија.

Личната замена за 1 лице множина гласи: *ниа*: и *ниа* – *нивни синови!* (стр. 9).

Влијанието на родниот говор се чувствува во дативната форма на личната замена за 1 лице – *на мене*, место литературното *мене*: *кој ке те види, погледне, на мене ке ти завиди* (стр. 10).

Сепак, и овде Шопов покажал дека умее да се оттргне од родниот говор. Така на пример, ќе ја најдеме кратката заменска форма употребена пред глаголот (обично во почетокот на стихот). Примери: *Ете го близу – он се задал, / му маам рака безумно, лудо, му маам, маам, маам* (стр. 7), *му сџискам рака безумно, лудо, / му сџискам, сџискам, сџискам, / бескрај, бескрај, бескрај му сџискам* (стр. 7).

Од поетовиот роден говор се и ликовите на показните заменки *ваа, џџа (џџја), виа*. Примери: *на ваа земја*

пламната (стр. 10), на *ѿииа* клети фашисти (стр. 14), по *ѿииа* гори китни високи (стр. 3), противу *ѿиѿја* душмани (стр. 8), сред *виа* борби народни (стр. 8) и др.

Наместо заменката *сиоѿѿ* Шопов ќе ја употреби формата *сеѿѿ*, позната во штипскиот говор. Пример: Како у котел крвта ми врие / и *сеѿѿ* играам и *сеѿѿ* треперам (стр. 3). Таа форма и понатаму ќе ја среќаваме во поезијата на Ацо Шопов.

5. **Прилози.** Од родниот говор се прилозите: *ѿѿам* (*Там*, браќа, в' гора зелена (стр. 12), *неѿден* (*Неѿден* от там (стр. 5), *дека* (во значење на *каде*; *каде шѿѿо*): Там *дека* грмежот вечно одзема (стр. 4).

6. **Предлози.** Можеме да ја истакнеме напоредната употреба на предлозите *в* и *у* (со исто значење). Очевидно е дека *в* се употребува само поради ритмички причини: кога го бара тоа стихот. Сп.: а гнев ме души / и вриам *в'* јад (стр. 5), Ја, мајко, *в'* гроб ке изгниам / далеку тука *в'* планина (стр. 9) и др. Наспроти нив стојат: Како у котел крвта ми врие (стр. 3), у гради бие (стр. 3), у раци знаме прифани (стр. 10) и др.

7. **Честици.** Овде ја посочуваме частицата *ѿори* (за литературното ‚дури‘ (: Зошто се гора потресе, / потресе – *ѿори* откорна (стр. 11).

8. **Лексика.** – Општа констатција е дека најголем број зборови од употребената лексика се едновремено зборови и на литературниот јазик.

Во стиховите од песните среќаваме и ред ретки, убави поетски зборови што и понатаму ќе ги среќаваме во нашата поезија и воопшто во литературниот јазик. Еве неколку од нив: очи ми *ѿаснаѿѿ*, *ѿѿемнеаѿѿ* (стр. 8); ни *ѿлас да ѿласи* (во смисла: ‚ни глас да се чуе‘) (стр. 21); *се ѿрѿна* лавината млада (стр. 22); и мрак се спушта / и ноќ *се ѿроби* (неологизам) (стр. 16); до вечер бој *се заврза* (во смисла ‚почна‘) (стр. 27); *зоврива* пукот од сите страни (стр. 26); арно ме, мајко, *ислушај / ислушај* и се запомни (стр. 9); *кайнаѿѿи*, / смрзнати, глани / и боси (стр. 21); и пак *крикнуам* облиен в' пот (стр. 7); во темна полноќ *Пробиштип мрее* (стр. 22); зошто се гора

потресе, / потресе – дори *оѿкорна* (стр. 11); крв му *ѿлиска* (стр. 5); *ке се ѿомерам* (во смисла ‚ке полудам‘) (стр. 3); *ѿошѿукнаѿѿа* ноќта / уплашено гази (стр. 18); и после да паднам од куршум *ѿронижан* (стр. 4); далеку тука в’ планина / *ѿронижан*, мајко, *ѿросѿр^елан* (стр. 9); кога се шума *разлисѿѿи* (стр. 25); *ке питаш, ке расѿрашуваш* (стр. 8); и звезди *солзаѿѿи* на небо (стр. 25); наеднаш слонце *сѿеѿели*, / *сѿеѿели* – сето истина (стр. 13); и врагот *сѿѿине* (во смисла ‚мрзне‘) (стр. 27); *ке ѿлеам* (стр. 3); и сет *ѿѿраам* (во смисла ‚треперам‘) и сет *ѿреѿеѿрам* (стр. 3); и *ѿрѿѿне* село в утрина слана (стр. 15); ужас *ѿари* (стр. 6); и штама *ѿари* (стр. 18); *ке шѿѿукнам* (стр. 3); и *ке шѿѿукнам* млад (стр. 5); нечујно гора *шумоли* (стр. 25) и др.; и исток роси *аловен* дош (стр. 23); песни *бунѿѿовни* (стр. 3); *бунѿѿовничка* песна (стр. 4); *орѿѿав* (во смисла ‚искинат‘) (стр. 6); сред карпи неми (стр. 26); дека прскат бумби, картечници ржат (во смисла митралези) (стр. 4); ноќта е ледна (стр. 21); со една мисла (стр. 12); сред расцвет (стр. 8); на наш’та мајка робинка (стр. 14) и др.

Наедно со оваа констатација треба да кажеме дека во лексиката на оваа стихозбирка на Ацо Шопов има и извесен број зборови што не се користат во современиот македонски литературен јазик. Тие се или од неговиот роден говор, штипскиот, или се преземени од други говори.

Меѓу лексичките дијалектизми во стихозбирката „Песни“ на Ацо Шопов ги среќаваме овие: *ѿлун’аѿѿи* (лит. глунат): уши ми бучат, бучат и глу’нат (стр. 3), Пушките глу’нат (стр. 18); *ѿѿраам* (во смисла ‚треперам‘): и сет играм и сет треперам (стр. 3); изди’не (литер. ‚издивне‘): без жалба нека изди’не (стр. 13); *одзева* (лит. ‚одсива‘): тамо дека грмежот вечно одзева (стр. 4); *ке ѿѿѿаш* (литер. ‚ке прашаш‘): ке питаш, ке распрашуваш (стр. 8); *ке ѿлака* (литер. ‚ке плаче‘): за младос бујна бујна срце ке плака (стр. 3); *се ѿреѿрќа* (литер. ‚се прегрнува‘): сите се силно прегрќат (стр. 29); *ѿробија* (имперфективен глагол – литер. ‚пробива‘): Јуначки борци с’ луњи се борат / и пат пробијат – / капнати (стр. 21); *ѿродума* (литер. ‚проговори‘): и ке си рече продума (стр. 10);

урийнал (литер. ‚скокнал‘ – веројатно направено според срхр, глагол *ускочил*); во бој урипнал од сите прв (стр. 22); *да фане* (литер. ‚да фати‘): да фане верна пушка ајдушка! (стр. 3) и др.; *дека* (во значење на ‚каде, каде што ‘): там дека грмежот вечно одзема (стр. 4); *зимо*: и пече зимо – крвава рана (стр. 15); *негден* (литер. ‚негде, некаде‘): негден от там (стр. 5); *никога* (литер. ‚никогаш‘): Никога нема гради да згреам (стр. 3); *прегртка* (литер. *прегратка*): у својта вечна прегдка (стр. 13); *преко* (литер. *преку*): а преко / долови, вади (стр. 17); *там* (литер. таму) (стр. 12); *у* (литер. ‚во‘): у раци знаме прифани (стр. 10) и др.

Ацо Шопов, како што се гледа, во разгледуваните песни се стремел да пишува на еден стандард кој веќе се афирмирал и во други текстови и од периодот на НОБ и порано.

*Вакво предавање на слоговното *л* среќаваме и во Рациновите „Бели мугри“ (Кочо Рацин, Бели мугри и други творби. Скопје 1974, во избор и редакција на д-р Александар Спасов. Сп.: селски *слзи*, селски маки, стр. 24).

„РАЃАЊЕ НА ЗБОРОТ“ – АЦО ШОПОВ

Реферат прочитан на Научниот собир „Современи состојби во македонскиот јазик и во македонската литература“ Педагошки факултет, Штип, 17. IX 2004

Моето излагање ќе го започнам со една, секако, позната песна од Ацо Шопов. Ја имам рецитирано како ученичка во основното училиште. Тоа е песната „Карпош“ од Ацо Шопов од неговата прва стихозбирка „Песни“, објавена во 1944 година од Срескиот МОМСМ во Куманово, значи речиси на неполна година пред да се кодифицира македонскиот литературен јазик. (Вид. ја песната во статијата: Општ поглед на лексиката на Ацо Шопов во стихозбирката Песни (1944), објавена на ова место.) Јазикот нејзин звучи сосем литературно, употребените зборови, со исклучок на две-три форми, и денеска се дел од литературниот јазик.

Мошне се интересни зборовите и во другите песни во стихозбирката, пишувана во текот на војната помеѓу две битки. Најголемиот број од употребените зборови во нив се едновремено зборови и на литературниот јазик. За да Ве уверам во тоа еве неколку стихови:

и мрак се спушта
и ноќ се гроби (гл. *се гроби* е збор создаден од Шопов, значи неологизам)
понатаму: зошто се гора потресе,
потресе дури откорна
или: и трпне село в утрина слана.

Кога ги пишувал Ацо Шопов овие песни, не можел со-сем да се оддели од штипскиот говор, не можел затоа што немало сè уште македонски литературен јазик, па во нив понекаде употребува и дијалектна лексика, т.е. зборови од штипскиот говор. Заемките од соседните словенски јазици се незначителни. Од српско-хрватскиот јазик се:

се ѓуши (во смисла 'се души'): Дренак се гуши;

издајник (литературно: *предавник*): Ниту сум паднал издајник;

се свеџи (литературно 'се одмаздува'): на јуриш, напред, Карпош да се свети.

Од бугарскиот јазик што ги употребува Шопов во оваа стихозбирка има мошне малку зборови, како на пример, *минава* место литературното *минува*.

Но поетот многу брзо, во песните напишани по излегувањето на оваа стихозбирка – вооружен со донесениот Македонски правопис (Македонски правопис изработен од Комисијата за јазик и правопис при Министерството на народната просвета. Државно издавачко претпријатие, Скопје 1945, 20 стр.) – ќе се ослободи од зборовите и другите елементи што ја носат ознаката дијалектни (наспрема современиот македонски литературен јазик) или се ненужни заемки од српско-хрватскиот и бугарскиот јазик.

Веќе во песната „Очи“, напишана под непосредните впечатоци од херојската смрт на партизанката Вера Јоџиќ, во веќе ослободената земја, тогаш има само 21 година, гледаме дека поетот ги усвоил нормите на литературниот јазик. Тоа е песна од 52 стиха – дванаесетерци:

Три дена на раце те носевме збрана,
со тага и болка во погледот срчен,
и секоја капка од твојата рана
ко крвава жар ми капеше в срце.

Другарите беа и морни и гладни,
со згорени грла и свиени плеќи

со тап бол се впија во очите ладни
и жалеа оти не ќе пламнат веќе.

Но јас знаев оти пак ќе вивнат в жарој
и борците под нив ќе цветат и раснат,
в студените утра ќе греат ко сонце
и никога нема да стијнат и згаснат.

Последната вечер, в планинското село,
кај борците беа во дрипава дреа,
со пликови жешки на стапалки тешки,
и смрштени чела – загасени, мразни
ко нивните пушки уочени, празни,
и нечујно, глуво, ко здушена река
се точеше шепот од уво до уво:
„Утре, друже, в зори, страшен бој не чека,
а ние сме малку – сал неколку души...“

И кога ко игла ти прободеш уши –
ти растресе снага и размолска тага,
со луњени очи широки и волни
ги расече в ноќта здивените молњи! –
Ко тогај, ко оо, тогај другарко, помниш –

в смрзнатата вечер на пролетта рана,
кај нашата младост и првата радост
ја косеше луто куршумната слана,
а ти чело збрчка, ко тигрица рипна
и летна во ноќта крвава и црна, –
со своите очи што ригаа пламен
ги растопи часкум челичните зрна...

И после! И после – в последната вечер...
Јас нејкам да мислам што потаму стана!
Сал помнам те изви крвавата рана,
прошталниот шепот ти замрзна в усни,

ти гореа очи под веѓите густи!
 Со нивниот пламен и со клетва света,
 на заседа тргнав сред мојата чета.

А утринта кога зрив чела ни спраши
 ти не беше веќе в редовите наши,
 но скипеа борци со одмазда жолчна,
 и видов! о, видов – кога бојот почна
 развихреа сите со твојата сила –
 ко елени брзи и лесни ко птица.

А твоите очи се искреа гневно
 на нивните потни, распалени лица...

Три дена на раце те носевме збрана,
 со тага и болка во погледот срчен,
 и секоја капка од твојата рана
 ко крвава жар ми капеше в срце.

(Со наши раце – Песни –, Современа македонска лирика. Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950, „Очи“, стр. 13–15).

Оваа песна Ацо Шопов ја изградил речиси целата со именки, придавки, глаголи, броеви и др. зборови од словенско потекло (со исклучок на сврзникот *оџи* од грчко потекло) и речиси сите литературни (со исклучок на зборовите: *дриџав, ореа, зрив, сџијне, ко, сџаџалка*): *џри, ден, на, рака, џе, носи, збере, со, џаџа, и, болка, во, џоѓлед, срчен, секој, каџка, од, џвој, рана, крвав, жар, ми, каџе, в, срце; оруџар, беа, морен, џладен, зџори, џрло, свиен, џлеши, џаџ, бол, вџие се, во, око, ладен, жали, оџи, не, ќе, џламне, веќе; но, јас, знае, оџи, џак, вивне, жар, борец, џод, нив, цвџџа, расне, сџџуден, уџро, џрее, сонце, нема, да, зџасне; џоследен, вечер, џланински, село, кај, борец, беа, џлик, жежок, на, џешка, смрџџен, чело, заџаси, мразен, нивен, џушка, укочи се, џразен, нечујно, џлуво, здуџи се, река, џочи се, шеџоџ, уво, уџре, оруџе, зо-*

ра, сѝрашен, бој, нѐ, чека, а, ние, сме, малку, сал, неколку, душа; коџа, иџла, ѝши, ѝрободе, уво, ѝши, расѝресе, снаџа, размолска, ѝаџа, луњен, око, широк, волен, џи, расече, ноќ, зриви, молња, оо, ѝоџај, друџарка, ѝомни; смрзне, вечер, на, ѝролейѝ, ран, кај, наши, младосѝ, и, ѝрв, радосѝ, ја, коси, луѝо, куришумен, слана, ѝши чело, збрчка, ѝшиџрица, рийне, лейѝен, ноќ, крвав, црн, свој, око, шѝо, риџа, ѝламен, џи, расѝоѝи, часкум, челичен, зрно; ѝосле, ѝоследен, вечер, јас, нејќе, да, мисли, шѝо, ѝоѝаму, сѝане, ѝомни, ѝе, извие, крвав, рана, ѝрошѝален, шейоѝи, ѝши, замрзна, усна, ѝши, џори, ѝод, веџа, џусѝи, нивен, ѝламен, клейѝва, свейѝ, на, заседа, ѝрџне, сред, мој, чейѝа; а, уѝирина, коџа, чело, ни (зам.), сѝрашиѝи, ѝши, не (негација), беше, веќе, ред, наши, но, скиѝе, борец, со, одмазда, жолчен, и, види, о, коџа, бој, ѝочне, развихри, сийѝе, ѝвој, сила, елен, брз, лесен, ѝѝиѝа; ѝвој, искри се, џневно, нивен, ѝоѝен, расѝали се, лице.

За Ацо Шопов погледот на партизанката е *срчен*, нејзината рана е како *крвава жар* што му капе в срце, другарите се *морни и џладни*, нивните грла се *зџорени*, плеќите се *свиени*, болот е *ѝаѝи*, утрата се *сѝудени*, вечерта на пролетта рана е *смрзнаѝа* и *ѝоследна*, селото е *ѝланинско*, дреата (на борците) е *ориѝава*, пликовите се *жеѝки*, стапалките се *ѝеѝки*, челата се *смршеѝени* и *заџасени* и *мразни*, пушките се *укочени* и *ѝразни*, реката е *зрушена*, бојот што ги чека борците е *сѝрашен*, нивните очи се *луњени*, *широки* и *волни*, молњите се *зривени*, младоста и првата радост ја коси луто *куришумнаѝа* рана, ноќта е *крвава* и *црна*, зрната се *челични*, раната на партизанката е *крвава*, нејзиниот шепотот е *ѝрошѝален*, веѓите се *џусѝи*, клетвата е *свейѝа*, одмаздата е *жолчна*, развихрени сите борци како елени се *брзи* и *лесни* како птица, нивните лица се *ѝоѝни* и *расѝалени*...

Ацо Шопов оттогаш ќе напише голем број песни и ќе издаде повеќе стихозбирки. Ќе израсне во еден од најдобрите поети што ги имал македонскиот народ. Во неговиот јазик веќе нема да се најдат дијалектни зборови и форми. Тоа е веќе јазик, високо култивиран, изникнат од длабините на неговата душа. По образование филолог, Шопов сѐ повеќе ќе

се свртува кон тајните на зборот како таков и при тоа слободно ќе го користи македонското зборовно богатство, образувајќи нови споеви од зборови, нови значења ќе им придава и на обичните зборови. Негов е, на пример, зборот *небиднина*, примен во литературниот јазик, за кој литературните критичари ќе напишат дека е многузначен. И точно е тоа – секој човек читајќи ги песните на Шопов во стихозбирката насловена со тој збор – *небиднина* по свое ќе го толкува значењето на зборот *небиднина*.

Каков мајстор на зборот ќе стане Шопов во наредните децении на својот живот, ќе ни покажат песните во кои тој се обидува и успева да ги разгатне тајните на зборот, на речта, на јазикот воопшто. Како пример ќе ја посочиме песната „Раѓање на зборот“.

Глужд на глужд.
 Камен на камен.
 Камена шума
 изземнина.
 Глужд на глужд.
 Камен врз камен,
 од камен и ние обата.
 Чади ноќта.
 Зборот се двои од темнина.
 Модар јаглен му гори во утробата.
 О ти што постоиш зашто не постоиш,
 небото го лулаш,
 земјата ја вртиш.

О ти што постоиш зашто не постоиш,
 земјата јачи под камени плочници.
 Иде замелушен од своите смрти
 зборот што ги крши сите слепоочници.
 Глужд на глужд.
 Камен врз камен.
 Својот гроб со прокуда го копам.
 Отвори ме

проклето,
 ти тврдино камена,
 да изгорам во јагленот на зборот,
 да се стопам.

Раѓање на зборот. Мисла,
 Скопје 1966, стр. 11.

Ете каква мака е творењето, раѓањето на зборот, што поетот ни го доближува преку поетска слика. Зборот, вистинскиот збор, треба да се најде. За да се најде и да се каже, поетот се пробива до него, до јатката негова, од пласт модар запален јаглен, од таа камена тврдина што треба да биде допрва освоена. Ете колку многу се извишил поетот трагајќи по суштината на зборот, на јазикот. Таква песна може да напише само поет, којшто длабоко проникнал во јазикот на македонскиот народ, во бесценетите вредности на неговиот речник и синтакса.

Ацо Шопов, како што се гледа, во разгледуваниве песни се стремел да пишува на еден стандард кој веќе се афирмирал и во други текстови и од периодот на НОБ и порано. Овие, а и сите други песни на Ацо Шопов постојано ќе ги уверуваат младите генерации во неговото мајсторско владеење на македонскиот литературен јазик и неговите изразни можности, ќе сведочат за силата на македонскиот јазик да ги изрази и највисоките чувства и најдлабоките мисли на човекот.

Затоа денеска, на осумдесет и првата годишнина од раѓањето на Ацо Шопов, со почит го возобновуваме спомениот на него и му благодариме за сè што стори за нас и за оние што идат по нас.

Поетот, вистинскиот поет, никогаш не умира!

РАЃАЊЕ НА ЗБОРОТ – АЦО ШОПОВ (1923–1982)

Современост – списание за литература,
култура и уметност Год. 57 (2008), број 4 (ок-
томври), стр. 64–69.

Ацо Шопов е една од најистакнатите личности на македонскиот народ во последниве 60 години. Особено на планот на културата, посебно на планот на литературата. Македонската литература. Тој даде повеќе видни дела, особено во поезијата.

Затоа тој е гордост на македонскиот народ.

Роден е пред 81 година, токму во декемвриски денови во 1923 година во Штип.

Во родниот град завршува основно и средно образование. Уште во гимназијата, впрочем како секој млад човек со наклоности кон литературата, тој тогаш пишува песни, тоа се пред сè почетнички обиди.

Кога завршува гимназија, Македонија, Вардарска Македонија е под окупација. Во неговиот Штип, во Скопје, Прилеп, Охрид владее окупаторска власт.

Младиот Ацо Шопов, вклучен во Народноослободителното движење против окупаторот, наскоро станува партизан. Меѓу партизаните, во борбите, тој бргу созрева како поет. Гледајќи ѝ секој ден на смртта в очи, зашто паѓаат и во победите и во поразите неговите другари, тој добива импулси за поетско творење. Уште борбата не е завршена, Македонија не е ослободена, тој веќе има напишано повеќе песни, тие бргу ќе бидат издадени. За нив, за нивниот јазик, станува збор во книгата „Речник на песните на Ацо Шопов“ (во ракопис). Овде ние ќе кажеме само дека тоа е почетничка сти-

хозбирка во која одвреме навреме ќе блесне по некој прекрасен стих. Ете од тој и таков Ацо Шопов нашата литература ќе добие еден од своите најдобри поетски творци.

И навистина, наскоро по Ослободувањето од неговото срце ќе се излее една – и до денеска – од најубавите песни. Тоа е песната „Очи“, што толку убаво ја рецитираше покојната Нада Гешовска. Таа песна за тешко ранетата партизанка, соборец на поетот партизан, полна со силни чувства и љубов кон неа, и омраза кон оние од чиј куршум ќе загине – не нè остава рамнодушни. Напротив! Поетот уште со првиот стих: *Три дена на раце ѝе носевме збрана...* нè завладува и ние со трепет го чекаме наредниот стих и сите до крај.

Не многу време по појавата на песната „Очи“ и други творби Шопов стана популарен поет. Читанките не можеа да се замислат без песната „Очи“. Така е и до ден-денеска.

Како и други мои врсници, и јас ја имав среќата лично да го познавам Ацо Шопов. Тој беше уредник на литературни списанија, а често и сам гостуваше не само во скопските ами и во училиштата во други градови.

Како необично способен и благороден човек, со универзитетско образование (заврши чиста филозофија), Шопов беше мошне активен на литературен план.

Тој објави повеќе стихозбирки. Она што особено треба да се истакне, тоа е дека со секоја нова стихозбирка тој покажуваше постојан подем. Не се повторуваше, ами постојано ја извишуваше својата поезија на повисок степен.

Со задоволство се читаат песните од неговата стихозбирка „Стихови за маката и радоста“ (Скопје 1952), во кои тој, меѓу првите, проговори за своите интимни чувства. Потоа следуваа книгите: „Слеј се со тишината“ (Скопје 1955), „Ветрот носи убаво време“ (Скопје 1957), „Небиднина“ (1963), „Раѓање на зборот“ (Скопје 1966), „Гледач во пепелта“ (Скопје 1970), „Песна на црната жена“ (1976), „Дрво на ридот“ (Скопје 1980).

Но тоа не е сè. Одбраните дела (предговор Слободан Мицковиќ) во 2 книги на Ацо Шопов се издадени во 1976 година.

Од „Небиднина“ па до последната стихозбирка „Дрво на ридот“ (1980 г.) Шопов израснува во еден од најдобрите поети што ги дал македонскиот народ. Многу од тие песни се мисловни, и за нивното полно разбирање треба извесен напор, извесно поголемо образование.

Како зрел човек Ацо Шопов стана југословенски амбасадор во Сенегал, во западните брегови на Северна Африка. Таму остана четири години. Впечатлива личност, тој остана восхитен од доживувањата на тој континент, и природно, тој престој таму не можеше да не најде силен одзвук во неговата поетска лира. Од Африка донесе чудесни песни за афричката природа и афричките луѓе.

Наскоро по враќањето од Африка нашиот поет заболува, но врши високи должности. Болеста го прекинува неговиот живот на 20. април 1982 година – тогаш поетот е на 59-годишна возраст.

Татковината Македонија достоино му се одолжува на својот поет, којшто уште во својата четириесет и некоја година станува член на тукушто основаната Академија на науките и уметностите на Македонија во 1967 година.

Јазикот на песната „Карпош“¹ од Ацо Шопов од неговата прва стихозбирка² „Песни“, објавена во 1944 година од Срескиот МОМСМ во Куманово, значи речиси на неполна година пред да се кодифицира македонскиот литературен јазик, звучи сосем литературно, употребените зборови, со исклучок на две-три форми, и денеска се дел од литературниот јазик.

Мошне се интересни зборовите и во другите песни во стихозбирката, пишувана во текот на војната помеѓу две битки. Најголемиот број од употребените зборови во нив се едновремено зборови и на литературниот јазик. За уверување во тоа еве неколку стихови:

и мрак се спушта
и ноќ се гроби (гл. *се гроби* е збор создаден од Шопов, значи неологизам), (стр. 16)

понатаму: зошто се гора потресе,
 потресе дори откорна (*дори* – дијалектен збор
 наместо литературното *дури*),
 сред бел ден и сред пладнина, / ... /
 вриснаа – заби стиснаа
 сред таа земја робинка (стр. 11)

па: И цел ден пукот врие,
 и цел ден бој се бие,
 и ечат долови, брда... (стр. 15)
 и песна сложна, смела,
 како лавина врела,
 се разли од брег до брег
 преку градови села (стр. 16)

или: студени магли над брда тежат, / ... /
 и трпне село в утрина слана. (стр. 15)

Кога ги пишувал Ацо Шопов овие песни, не можел со-
 сем да се оддели од штипскиот говор, не можел затоа што не-
 мало сè уште македонски литературен јазик, па во нив поне-
 каде употребува и дијалектна лексика, т.е. зборови од штип-
 скиот говор. Заемките од соседните словенски јазици се не-
 значителни. Од српско-хрватскиот јазик се:

се ѓуши (во смисла 'се души', а можеби и печатна
 грешка):

Дренак се гуши,
 Дренак се души –
 железни клешти обрач го стегат! (стр. 15)

издајник (литературно: *предавник*):
 Ниту сум паднал издајник (стр. 9)

се свети (литературно 'се одмаздува'):
 на јуриш, напред, Карпош да се свети! (стр. 23) и

др.

Од бугарскиот јазик што ги употребува Шопов во оваа стихозбирка има мошне малку зборови, како на пример, *минава* место литературното *минува*:

А Он – сјајен како Аполон,
јаајќи на својот ат
горде минава по Новиот Пат! (стр. 7)

Но поетот многу брзо, во песните напишани по излегувањето на оваа стихозбирка – вооружен веќе со донесениот Македонски правопис³ – ќе се ослободи од зборовите и другите елементи што ја носат ознаката дијалектни (наспрема современиот македонски литературен јазик) или се ненужни заемки од српско-хрватскиот и бугарскиот јазик⁴.

Веќе во песната „Очи“⁴, напишана под непосредните впечатоци од херојската смрт на партизанката Вера Јоциќ, во веќе ослободената земја, тогаш има само 21 година, се гледа дека поетот ги усвоил нормите на литературниот јазик. Тоа е песна од 52 стиха – дванаесетерци:

Три дена на раце те носевме збрана,
со тага и болка во погледот срчен,
и секоја капка од твојата рана
ко крвава жар ми капеше в срце.

Другарите беа и морни и гладни,
со згорени грла и свиени плеќи
со тап бол се впија во очите ладни
и жалеа оти не ќе пламнат веќе.

Но јас знаев оти пак ќе вивнат в жарој
и борците под нив ќе цветат и раснат,
в студените утра ќе греат ко сонце
и никога нема да стијнат и згаснат.

Последната вечер, в планинското село,
 кај борците беа во дрипава дреа,
 со пливови жешки на стапалки тешки,
 и смрштени чела – загасени, мразни
 ко нивните пушки укочени, празни,
 и нечујно, глуво, ко здушена река
 се точеше шепот од уво до уво:
 „Утре, друже, в зори, страшен бој нè чека,
 а ние сме малку – сал неколку души...“

И кога ко игла ти прободеш уши –
 ти растресе снага и размолска тага,
 со луњени очи широки и волни
 ги расече в ноќта здивените молњи! –
 Ко тогај, ко оо, тогај другарко, помниш –

в смрзнатата вечер на пролетта рана,
 кај нашата младост и првата радост
 ја косеше луто куршумната слана,
 а ти чело збрчка, ко тигрица рипна
 и летна во ноќта крвава и црна, –
 со своите очи што ригаа пламен
 ги растопи часкум челичните зрна...

И после! И после – в последната вечер...
 Јас нејќам да мислам што потаму стана!
 Сал помнам те изви кравата рана,
 прошталниот шепот ти замрзна в усни,
 ти гореа очи под веѓите густе!
 Со нивниот пламен и со клетва света,
 на заседа тргнав сред мојата чета.

А утринта кога зрив чела ни спраши
 ти не беше веќе в редовите наши,
 но скипеа борци со одмазда жолчна,
 и видов! о, видов – кога бојот почна

развихреа сите со твојата сила –
ко елени брзи и лесни ко птица.

А твоите очи се искреа гневно
на нивните потни, распалени лица...

Три дена на раце те носевме збрана,
со тага и болка во погледот срчен,
и секоја капка од твојата рана
ко крвава жар ми капеше в срце.

Оваа песна Ацо Шопов ја изградил речиси целата со именки, придавки, глаголи, прилози, заменки и др. зборови од словенско потекло (со исклучок на сврзникот *оѝи* од грчко потекло) и речиси сите литературни (со исклучок на зборовите: *орѝав, ореа, зрив, сал, сѝијне, ко, сѝаѝалка*).

И м е н к и: *бол, бој, болка, борец, веѓа, вечер, ѓрло, ден, оруѓар, оруѓарка, оружје, душа, елен, жар, заседа, зора, зрно, иѓла, каѝка, клеѝва, коси, лице, младосѝ, молња, ноќ, одмазда, око, ѝламен, ѝлеки, ѝлик, ѝоѓлед, ѝролеѝ, ѝѝица, ѝушка, радосѝ, рака, рана, рео, река, свейѝ, село, сила, слана, снаѓа, сонце, срце, ѝаѓа, ѝиѓрица, уво, усна, уѝпро, чело, чеѝа, шейоѝ,*

Г л а г о л и: *беа, беше, вивне, види, више се, ѓори, ѓрее, жали, замрзне, збере, збрчка, заѓаси, зѓасне, зѓори, зриви, зруши се, знае, извие, искри се, каѝе, мисли, нејќе, нема, носи, ѝламне, ѝомни, ѝочне, ѝрободе, развихри, размолска, расече, расне, расѝали се, расѝоѝи, расѝресе, риѓа, рѝне, сме, скиѝе, смрзне, сѝрашѝи, сѝане, ѝочи се, ѝрѓне, уочи се цвейѝа, чека.*

П р и д а в к и: *брз, волен, ѓладен, ѓусѝ, жежок, жолчен, крвав, куришмен, ладен, лесен, леѝен, луњен, мој, морен, мразен, наш, нивен, ѝланински, ѝоследен, ѝоѝен, ѝразен, ѝрв, ѝрошѝален, ран, свиен, свој, секој, смршѝен, срчен, сѝрашен, сѝуден, ѝаѝ, ѝвој, ѝешка, црн, челичен, широк.*

Б р о е в и: *ѝри.*

З а м е н к и: *џи, јас, ми, нѐ, ни, нив, ние, ѿе, ѿи.*

П р и л о з и: *веќе, ѓлуво, ѓневно, кај, луѿио, малку, неколку, нечујно, ѿосле, ѿоѿаму, ѿоѓај, уѿре, уѿринѿиа, часкум.*

П р е д л о з и: *в, во, и, на, ѿоо, оо, со, сред.*

С в р з н и ц и: *а, да, и, коѓа, но.*

Д р у г и: *не* (негација), *ќе, ѿак* (честици), *оо, о* (извик), и др.

За Ацо Шопов погледот на партизанката е *срчен*, нејзината рана е како *крвава жар* што му капе в срце, другарите се *морни и ѓладни*, нивните грла се *зѓорени*, плеќите се *свиени*, болот е *ѿај*, утрата се *сѿудени*, вечерта на пролетта рана е *смрзнаѿиа и ѿоследна*, селото е *ѿланинско*, дреата (на борците) е *ориѿава*, пликовите се *жеѿки*, стапалките се *ѿеѿки*, челата се *смршеѿени и заѓасени и мразни*, пушките се *укочени и ѿразни*, реката е *здушена*, бојот што ги чека борците е *сѿрашен*, нивните очи се *луњени, широки и волни*, молњите се *зривени*, младоста и првата радост ја коси луто *курушумнаѿиа* рана, ноќта е *крвава и црна*, зрната се *челични*, раната на партизанката е *крвава*, нејзиниот шепот е *ѿрошѿален*, веѓите се *ѓусѿи*, клетвата е *свеѿиа*, одмаздата е *жолчна*, развихрени сите борци како елени се *брзи и лесни* како птица, нивните лица се *ѿоѿни и расѿалени...*

Ацо Шопов оттогаш ќе напише голем број песни и ќе издаде повеќе стихозбирки. Ќе израсне во еден од најдобрите поети што ги имал македонскиот народ. Во неговиот јазик веќе нема да се најдат дијалектни зборови и форми. Тоа е веќе јазик, високо култивиран, изникнат од длабините на неговата душа. По образование филолог, Шопов сѐ повеќе ќе се свртува кон тајните на зборот како таков и при тоа слободно ќе го користи македонското зборовно богатство, образдувајќи нови споеви од зборови, нови значења ќе им придава и на обичните зборови. Негов е, на пример, зборот *небиднина*, примен во литературниот јазик, за кој литературните критичари ќе напишат дека е многузначен. И точно е тоа – секој човек читајќи ги песните на Шопов во стихозбирката

насловена со тој збор – *небиднина* по свое ќе го толкува значењето на зборот *небиднина*.

Каков мајстор на зборот ќе стане Шопов во наредните децении на својот живот, ќе ни покажат песните во кои тој се обидува и успева да ги разгатне тајните на зборот, на речта, на јазикот воопшто. Како пример ќе ја посочиме песната „Раѓање на зборот“⁵.

Глужд на глужд.
 Камен на камен.
 Камена шума
 изземнина.
 Глужд на глужд.
 Камен врз камен,
 од камен и ние обата.
 Чади ноќта.
 Зборот се двои од темнина.
 Модар јаглен му гори во утробата.
 О ти што постоиш зашто не постоиш,
 небото го лулаш,
 земјата ја вртиш.

О ти што постоиш зашто не постоиш,
 земјата јачи под камени плочници.
 Иде замелушен од своите смрти
 зборот што ги крши сите слепоочници.
 Глужд на глужд.
 Камен врз камен.
 Својот гроб со прокуда го копам.
 Отвори ме
 проклетие,
 ти тврдино камена,
 да изгорам во јагленот на зборот,
 да се стопам.

Ете каква мака е творењето, раѓањето на зборот, што поетот ни го доближува преку поетска слика. Зборот, вис-

тинскиот збор, треба да се најде. За да се најде и да се каже, поетот се пробива до него, до јатката негова, од пласт модар запален јаглен, од таа камена тврдина што треба да биде допрва освоена. Ете колку многу се извишил поетот трагајќи по суштината на зборот, на јазикот. Таква песна може да напише само поет, којшто длабоко проникнал во јазикот на македонскиот народ, во бесценетите вредности на неговиот речник и синтакса.

Ацо Шопов, како што се гледа, во разгледуваните песни се стремел да пишува на еден стандард кој веќе се афирмирал и во други текстови и од периодот на НОБ и порано. Овие, а и сите други песни на Ацо Шопов постојано ќе ги уверуваат младите генерации во неговото мајсторско владеење на македонскиот литературен јазик и неговите изразни можности, ќе сведочат за силата на македонскиот јазик да ги изрази и највисоките чувства и најдлабоките мисли на човекот.

Затоа денеска, на осумдесет и првата годишнина од раѓањето на Ацо Шопов, со почит го возобновуваме споменот на него и му благодариме за сè што стори за нас и за оние што идат по нас.

Поетот, вистинскиот поет, никогаш не умира!⁶

¹Вид. за оваа песна во статијата: Д и м к а М и т е в а, Општ поглед на лексиката на Ацо Шопов во стихозбирката Песни* (1944), објавена во кн.: Литературата на југословенските народи и народности создадена во НОБ и Револуцијата (1941–1945). Дваесетти Рацинови средби. Титов Велес 1983, стр. 149–153. *А ц о Ш о п о в, Песни, Срески МОМСМ, Куманово 1944 („Карпош“, стр. 19–20).

²А ц о Ш о п о в, Песни, Срески МОМСМ, Куманово 1944, стр. 3–30.

³М а к е д о н с к и п р а в о п и с изработен од Комисијата за јазик и правопис при Министерството на народната просвета. Државно издавачко претпријатие, Скопје 1945, 20 стр.

⁴Д и м к а М и т е в а, Општ поглед, цит. дело, стр. 152.

⁵А ц о Ш о п о в, Со наши раце – Песни –, Современа македонска лирика. Државно книгоиздателство на Македонија, Скопје 1950 („Очи“, стр. 13–15).

⁶Ацо Ш о п о в, Раѓање на зборот. „Мисла“, Скопје 1966, стр. 11.

⁷Реферат прочитан на Научниот собир „Современи состојби во македонскиот јазик и во македонската литература“. Педагошки факултет, Штип, 17. IX 2004. (Проширен.)

СОДРЖИНА

- Бобан Карапејовски, Значаен придонес во проучувањето на ликот и делото на Ацо Шопов, стр. I–IV
- Ацо Шопов (1923–1982), стр. 3–6
- Список на стихозбирките на Ацо Шопов, стр. 7–8.
- Список на песните на Ацо Шопов (1995), стр. 9–25
- Лексикографска обработка на одделни песни, стр. 27–45
- Убавината, стр. 27
 - Во тишина, стр. 30
 - Промената, стр. 32
 - Ах таа убавина, стр. 35
 - Кога ти е најтешко, стр. 37
 - Младост, стр. 39
 - Го барам својот глас, стр. 43
- Општ поглед на лексиката на Ацо Шопов во стихозбирката „Песни“ 1944, стр. 47–51
- За јазичните карактеристики на стихозбирката „Песни“ 1944 на Ацо Шопов, стр. 53–60.
- Раѓање на зборот – Ацо Шопов, стр. 61–67.
- Раѓање на зборот – Ацо Шопов 1923–1982, стр. 69–79.

Издавач: Авторот.
Димка Митева, бул. „Јане Сандански“, згр. 104 / 16 –
Скопје.
Тел.: 070-449-011; 077-754-373
Е-маил: dimka_miteva@yahoo.com

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје

821.163.3-1.09:81'373

МИТЕВА, Димка
Ацо Шопов и неговите стихозбирки / Димка Митева. –
Скопје : Митева Д., 2018. – IV, 82 стр. ; 30 см

Значаен придонес во проучувањето на ликот и делото на
Ацо Шопов : (Кон монографијата на Димка Митева "Ацо
Шопов и неговите стихозбирки" / Бобан Карапејовски: [I]-IV
стр.

ISBN 978-608-65911-4-4

а) Шопов, Ацо (1923-1982) - Поезија - Лексика
б) Шопов, Ацо (1923-1982) - Поезија - Јазични аспекти
COBISS.MK-ID 107400458